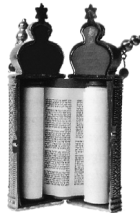

AANBIDDING

Hugo Bouter

Aanbidding

Aspecten van de christelijke eredienst

Boeken om de Bijbel

Aanbidding, aspecten van de christelijke eredienst

Copyright © H. Bouter

Vormgeving en druk: Drukkerij Van der Perk B.V.

Eerste editie 2009 Boeken om de Bijbel, Gouda

Distributie: Johannes Multimedia, Postbus 31, 3940 AA Doorn

ISBN 978-90-70926-75-5

NUR 707

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch of mechanisch, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Woord vooraf.....	9
1. DRIE VOORBEELDEN VAN AANBIDDING IN DE OUDSTE BIJBELBOEKEN	11
1.1. Aanbedding in het leven van Abraham.....	11
1.2. Aanbedding in het leven van Job.....	12
1.3. Aanbedding in het leven van Jakob	13
2. DE EREDIENST VAN ENOS, DE ZOON VAN SET.....	15
2.1. Lofzingen met Christus.....	15
2.2. Het begin van ware aanbedding.....	16
2.3. De eenvoud van ware aanbedding.....	17
2.4. Ware christelijke eredienst	20
3. DE BETEKENIS VAN DE OUDTESTAMENTISCHE ALTAARDIENST	23
3.1. Tot God gebracht.....	23
3.2. Ik heb van de hemel met u gesproken	24
3.3. Een altaar van aarde.....	25
3.4. Een altaar van stenen	27
4. AANBIDDEN IN GEEST EN WAARHEID	29
4.1. De ware plaats van aanbedding.....	29
4.2. Aanbedding in geest en waarheid.....	30
5. DE ZALVING VAN DE HEER DOOR MARIA VAN BETANIË	33
5.1. Aanbidden is het 'zalven' van de Heer	33
5.2. Pascha en Avondmaal.....	34
5.3. Aanbedding kost ons alles	35
5.4. Een goed werk aan Hem	36

6. DE DIENST VAN DE GEBEDEN	37
6.1. Algemene kenmerken van het gebed.....	37
6.2. Redenen om te bidden.....	39
6.3. De aard van de gebeden.....	41
6.4. De orde tijdens het bidden.....	41
7. EREDIENST EN AVONDMAAL.....	43
7.1. Eredienst en offerdienst.....	43
7.2. De parallel met Israël.....	44
7.3. Christus, de Bedienaar van het heiligdom	45
8. BIDDEN EN PROFETEREN.....	47
8.1. Gods orde in de schepping.....	47
8.2. Bidden en profeteren.....	48
8.3. De reikwijdte van het zwijggebod.....	48
8.4. Het voorbeeld van Hanna in de tempel	50
8.5. Andere voorbeelden van bidden en profeteren.....	51
9. ALS LEDEN VAN ÉÉN LICHAAM	53
9.1. Eén brood, één lichaam	53
9.2. De eenheid van de Geest bewaren in de band van de vrede.....	54
9.3. Twee verkeerde vormen van eenheid.....	56
9.4. Het gevaar van sektarisme	60
10. GODS PLAN MET ISRAËL EN DE GEMEENTE.....	63
10.1. Het onderscheid tussen Israël en de Gemeente	63
10.2. Het ontstaan van de Gemeente	65
10.3. Doop en Avondmaal.....	66
10.4. De specifieke plaats van de Gemeente	67
10.5. Taak en toekomst van de Gemeente	68
11. EEN VAST FUNDAMENT IN TIJDEN VAN VERVAL	71
11.1. De dingen die blijven.....	71
11.2. Het vaste fundament van God.....	72

12. INGAAN IN HET HEILIGDOM	75
12.1. Laten wij... ..	75
12.2. Priesters, altaar en tempel	76
12.3. De nieuwe en levende weg.....	77
12.4. Vrijmoedigheid om in te gaan.....	78
12.5. Onze dienst in het heiligdom	80
12.6. De genadetroon.....	80
12.7. Christus, de grote Priester over het huis van God	81
12.8. Het reukofferaltaar.....	82
12.9. De kandelaar	83
12.10. De tafel der toonbroden.....	83
13. DE AANBIDDING VAN HET LAM	85
13.1. Waar is het lam?.....	85
13.2. Jezus in het midden	87
13.3. Het Lam in het midden van de troon	89

Woord vooraf

Wij leven in een tijd waarin culturen en tradities met elkaar botsen, dat gebeurt zelfs op christelijk erf. Dat geldt ook voor de inrichting van de eredienst, de wijze waarop wij God dienen en Hem onze aanbidding brengen. Daarom zouden wij ons als gelovigen moeten bezinnen op de vraag welke tradities en praktijken nu echt van blijvende waarde zijn en door God Zelf zijn gegeven in Zijn Woord. Er zijn goddelijke en apostolische inzetten die wij dienen vast te houden (1 Kor. 4:17; 7:17; 11:2; 14:34), maar er zijn net zo goed menselijke godsdienstige inzetten waaraan men zich *niet* behoeft te onderwerpen (Kol. 2:16-23). Daarbij is het ook van groot belang het onderscheid tussen Israël en de Gemeente in het oog te houden, hoewel wij uit het Oude Testament veel lering kunnen trekken (zoals onder meer te zien valt in de eerste drie hoofdstukken van dit boek).

Paulus roept ons ertoe op de wezenlijke bijbelse principes vast te houden, die de gelovigen zowel mondeling als schriftelijk van hem hadden geleerd (2 Tess. 2:15; 3:4). De neerslag daarvan hebben wij in de geschriften van het Nieuwe Testament. Daarom is Gods Woord nog steeds het richtsnoer, de toetssteen voor onze eigen persoonlijke aanbidding en de gemeentelijke eredienst.

Dit boek begint met enkele voorbeelden van aanbidding in de oudste bijbelboeken en het eindigt met de Openbaring, waar de aanbidding van het Lam centraal gesteld wordt. Het gaat in de hele Bijbel om Hém, die alle aanbidding waard is.

Ik heb bij het samenstellen van deze uitgave soms gebruik gemaakt van ouder materiaal van mijzelf of anderen. Zo is hoofdstuk 9 (met de titel 'Als leden van één lichaam') grotendeels ontleend aan een brochure van William Kelly, getiteld 'De eenheid van de Geest', die ik overigens zelf vertaald en bewerkt heb.

Moge de Heer deze bijbelstudies zegenen.

Gouda, voorjaar 2009

H. Bouter

1. Drie voorbeelden van aanbidding in de oudste bijbelboeken

'Hierna gebeurde het, dat God Abraham op de proef stelde.

Hij zei tot hem: Abraham, en deze zei: Hier ben ik. En Hij zei: Neem toch uw zoon, uw enige, die gij liefhebt, Isaak, en ga naar het land Moria, en offer hem daar tot een brandoffer op een der bergen die Ik u noemen zal. Toen stond Abraham des morgens vroeg op, zadelde zijn ezel, en nam twee van zijn knechten met zich, benevens zijn zoon Isaak; hij kloofde hout voor het brandoffer, begaf zich op weg en ging naar de plaats, die God hem genoemd had. Toen Abraham op de derde dag zijn ogen opsloeg, zag hij die plaats in de verte. En Abraham zei tot zijn knechten: Blijft gij hier met de ezel, terwijl ik en de jongen daarginds heengaan; wanneer we hebben aangebeden, zullen wij tot u terugkeren. Toen nam Abraham het hout voor het brandoffer, legde het op zijn zoon Isaak en nam vuur en een mes met zich mee. Zo gingen die beiden tezamen. Toen sprak Isaak tot zijn vader Abraham en zei: Mijn vader, en deze zei: Hier ben ik, mijn zoon. En hij zei: Hier is het vuur en het hout, maar waar is het lam ten brandoffer? En Abraham zei: God zal Zichzelf voorzien van een lam ten brandoffer, mijn zoon. Zo gingen die beiden tezamen.'

Genesis 22:1-8

1.1. Aanbidding in het leven van Abraham

De begrippen *aanbidding* en *eredienst* vinden wij zowel in het Oude als het Nieuwe Testament. Het Hebr. woord voor 'aanbidden' (*sjachah*) komt voor het eerst voor in Genesis 22:5, in de geschiedenis van Abraham en Isaak op de berg Moria. De grondbetekenis van het woord is 'zich neerwerpen', 'neerbuigen' voor God,

die meerder en groter is dan wijzelf, om daarmee Zijn grootte, macht, waarheid, rijkdom, gerechtigheid en goedheid te erkennen¹. Dat is ook de betekenis van het Gr. woord *proskuneo* (vaak vertaald met 'huldigen'), dat in het Nieuwe Testament maar liefst 55 keer voorkomt: het is het zich neerwerpen en de grond of de voeten kussen, om iemand te eren en te huldigen. Het wordt bijna altijd gebruikt voor de verering van God Zelf; mensen en engelen, ook gevallen engelen zoals de satan, komt geen aanbidding toe (Matt. 4:9-10; Hand. 10:25-26; Openb. 19:10). Er zijn nog andere Gr. woorden zoals 'sebomai' (d.i. vrezen), en 'latreuo' (d.i. dienen), die gebruikt worden om het aanbidden en het eren van God en de daarmee verbonden eredienst aan te duiden.

Wat deed Abraham daar op de berg? Twee punten springen in het oog: (1) Hij had van God een opdracht gekregen en hij onderwierp zich daaraan. (2) Hij was bereid om te offeren. Hij gaf God alles terug wat hij van Hem had ontvangen, nl. de zoon van zijn liefde (vgl. 1 Kron. 29:10-16; Ps. 29:1-2). Isaak was inbegrepen bij het brengen van de aanbidding, hij was niet passief hierbij (*wanneer we hebben aangebeden*). Het wezen van de aanbidding is het zich neerbuigen voor Hem die groter is dan wijzelf en groter dan onze eigen wensen en gedachten. Let erop dat hier in deze geschiedenis geen muziek was, geen gezang, geen feeststemming, zelfs geen woorden (vgl. Openb. 5:14). Toch was er sprake van aanbidding, en God voorzag Zelf in een lam ten brandoffer.

1.2. Aanbidding in het leven van Job

In Job 1:20-22 lezen wij dat Job zich ter aarde wierp, zich neerboog voor de HERE en Zijn naam grootmaakte met de woorden: 'De HERE heeft gegeven, de HERE heeft genomen, de naam des HEREN zij geloofd'. Job is misschien wel het oudste boek van de Bijbel en dan zou dit de éérste plaats zijn waar het begrip aanbidding voorkomt.

1. Zie ook Ex. 4:31; 12:27; 15:1; 20:5; 34:8,14; 1 Kon. 18:39; 19:18; 2 Kon. 2:15; Ps. 2:12; Dan. 2:46; Hos. 13:2.

Job viel neer voor Gods aangezicht, hij erkende Gods grootheid en zijn eigen geringheid en gaf Hem de eer die Hem toekomt. Alle dingen zijn uiteindelijk in Gods hand en ondanks alle tegenslag moet Zijn naam worden geprezen, hoe moeilijk dit ook is en hoeveel vragen er ook kunnen leven in ons hart. En later zei God tegen de drie vrienden van Job dat *zij* niet recht van Hem hadden gesproken zoals Zijn knecht Job (vgl. Job 42:1-7).

1.3. Aanbidding in het leven van Jakob

Van de aartsvader Jakob lezen wij in het laatste vers van Genesis 47, en hij wordt dan bij zijn *nieuwe* naam Israël (= strijder Gods) genoemd: 'En Israël boog zich *aanbiddend* neer aan het hoofdeinde van het bed' (Gen. 47:31). In Genesis 48 volgt dan de geschiedenis waarbij hij de zonen van Jozef adopteerde en hen *zegende* als zijn eigen zonen. En in Genesis 49 *zegende* hij zijn eigen zonen, en in hen de twaalf stammen die uit hen zouden voortkomen. Hierbij riep hij ook de naam van de HERE aan (Gen. 49:18).

In Hebreëen 11:21 wordt verwezen naar de laatste dagen van Jakob en wij lezen daar vanuit de Griekse Septuaginta-vertaling: 'Door het geloof *zegende* Jakob bij zijn sterven elk van de zonen van Jozef en hij *aanbad* [leunend] op het uiteinde van zijn staf'. De Hebr. woorden voor 'bed' en 'staf' hebben dezelfde letters (medeklinkers), en dat verklaart het verschil in lezing met Genesis 47. Maar het gaat ons nu om de uitdrukking dat hij *aanbad*. Op zijn ziekbed, dat ook zijn sterfbed zou worden, was de aartsvader een *aanbidder!*

Het is niet gering dat dit na een leven vol beproevingen en wederwaardigheden van hem wordt gezegd in de Schrift. Als we de lezing 'staf' volgen, kunnen we eraan denken dat Jakobs pelgrimsreis bijna ten einde was en dat hij zijn staf mocht teruggeven aan de Herder, die hem zijn leven lang had geleid, de Engel die hem had verlost uit alle nood (Gen. 48:15-16). Ook de *offeranden* in het leven van de aartsvader kunnen wij trouwens zien als gelegenheden van aanbidding (vgl. Gen. 35:1; 46:1).

Laten wij deze voorbeelden uit de oudste bijbelboeken volgen, in het bewustzijn dat wij nu de *Vader* mogen aanbidden in geest en waarheid (Joh. 4:23-24).

2. De eredienst van Enos, de zoon van Set

*‘En ook aan Set werd een zoon geboren, en hij noemde hem Enos.
Toen begon men de naam des HEREN aan te roepen.’*

Genesis 4:26

2.1. Lofzingen met Christus

Het is altijd leerzaam om na te gaan wanneer en in welk verband een bepaalde zegswijze voor het eerst voorkomt in de Schrift, zeker in Genesis dat in vele opzichten het ‘boek van het begin’ is. Met de uitdrukking ‘het aanroepen van de naam des HEREN’ is dat het geval aan het slot van Genesis 4, na de geboorte van Enos, de zoon van Set. Tegenover de eerder in dit hoofdstuk genoemde nazaten van Kaïn, de nakomelingen van de mens die van Gods aangezicht was *weggegaan*, staan hier Set en de zijnen (en misschien nog meer kinderen van Adam en Eva), die juist Gods aangezicht wilden *zoeken*. De kinderen van God staan hier tegenover de kinderen van de wereld, die zich ogenschijnlijk wel wisten te redden zonder God. Kaïn was de eerste stedenbouwkundige en zijn kinderen werden de grondleggers van een van de eerste menselijke beschavingen. Maar zij hadden géén relatie met God, en dat was nu juist wél het kenmerk van het nageslacht van Set. Te midden van een wereld zonder God riepen zij de naam van de HERE aan en brachten Hem eer, in het besef dat zij niet buiten Hem konden leven en Hem van dag tot dag nodig hadden.

God heeft dit gezien en Hij heeft het laten optekenen. Wij staan hier bij het begin van een geregelde eredienst; men maakte er een begin mee de HERE te dienen en Hem aan te roepen. Dit gebeurde niet alleen individueel, het was een gemeenschappelijke aangelegenheid: 'Toen begon men de naam des HEREN aan te roepen'. Abel was de eerste mens die een offer bracht dat aangenaam was in Gods oog, en hij deed dat alléén (voor zover dit tenminste uit Gen. 4 valt op te maken). Maar Set – die in de plaats van de gestorven Abel kwam – en zijn nakomelingen deden het gemeenschappelijk. In Set kunnen wij een beeld zien van de opgestane Heer, die samen met de Zijnen de Vader prijst en te midden van de Gemeente de lofzang aanheft (vgl. Gen. 4:25; Ps. 22:23; Joh. 20:17-20; Hebr. 2:10-13; 12:24).

2.2. Het begin van ware aanbidding

Wanneer begonnen Set en zijn kinderen hiermee? Dat was na de geboorte van *Enos*, en die naam is een aanduiding van de zwakheid en de sterfelijkheid van de mens (zie Job 7:16; Ps. 8:5; 90:3). Deze aanbidder begonnen de HERE dus aan te roepen in het bewustzijn van hun eigen zwakheid en hulpeloosheid. Zij zagen wie zijzelf waren – slechts een ademtocht – en daarom riepen zij tot Hem die eeuwig leeft: Jahweh, de eeuwige Getrouwe, de altijd Zijnde. Zij erkenden Hem als de Bron van alle leven en als de Onderhouder ervan. Terwijl het nageslacht van Kaïn gekenmerkt werd door hoogmoed en zelfverheerlijking (als wij Gen. 4:23-24 zó mogen opvatten), droeg de linie van Set het stempel van ootmoed en van het grootmaken van Gods naam.

Deze gelovigen riepen de naam van de HERE aan. Gods *naam* geeft aan Wie Hij is en wat wij van Hem kunnen kennen; het is de openbaring van de relatie waarin Hij tot mensen staat. De aartsvaders kenden Hem speciaal als de *Almachtige*; Israëel als *Jahweh* – de Eeuwige, de IK BEN; de gelovigen in de huidige genadetijd als hun *Vader* in Christus; en in de toekomstige bedeling van het Vredesrijk zal Hij in het bijzonder worden vereerd als de *Allerhoogste*, die

hemel en aarde bezit. God is de God van Sem, horen wij in Genesis 9:26, en Sem betekent 'naam'. God is de God van hen die Zijn naam kennen en die met Hem in verbinding staan. Zo vinden wij later in de geschiedenis van Israël, dat de Engel in Wie de naam van Jahweh was met het volk meeinging (Ex. 23:21); en ook dat Gods naam op de Israëlieten werd gelegd teneinde hen te zegenen (Num. 6:27). Die naam was hun toevlucht: 'De naam des HEREN is een sterke toren; de rechtvaardige ijlt daarheen en is onaantastbaar' (Spr. 18:10). Dat geeft aan hóe nauw de band was tussen God en het volk waarover Zijn naam was uitgeroepen. Dat geldt zeker ook voor ons die God nu als Vader mogen aanroepen (Joh. 4:23; Rom. 8:15; 1 Petr. 1:17). De Zoon van God heeft ons de Vader verklaard, en de Geest brengt ons (als zonen) tot aanbedding van de Vader (Gal. 4:6).

2.3. De eenvoud van ware aanbedding

Wij weten niet hoe Set en de zijnen eredienst hebben gehouden en de naam van de HERE hebben aangeropen. Het staat er niet bij in Genesis 4; maar misschien is dat een aanwijzing dat het in alle eenvoud is geweest, zonder pracht en praal. Om het met de woorden van Christus tegenover de Samaritaanse vrouw te zeggen: in geest en in waarheid. Met oprechte harten, in het diepe besef van eigen geringheid en van Gods goedertierenheid en waarheid. En in de kracht van Gods Geest, zonder uiterlijke ceremoniën en indrukwekkende liturgieën.

Het is niet terecht de menselijke stem als 'instrument' in de eredienst op één lijn te plaatsen met door mensen vervaardigde instrumenten. De oorsprong van de muziekinstrumenten ligt volgens Genesis 4:21 in de godloze cultuur van de nakomelingen van Kain, niet bij het nageslacht van Set. Van de eredienst van de familie van Set wordt heel eenvoudig gezegd dat men begon 'de naam des HEREN aan te roepen' (Gen. 4:26). Hoe hebben Set en zijn nakomelingen dit gedaan? Het vers wekt de indruk dat het *zonder* muziekinstrumenten is gebeurd. Er is immers slechts sprake van 'aanroepen', en dat is een activiteit van de menselijke stem

(alsmede van de geest en van het verstand volgens 1 Kor. 14:15). Het is de 'vrucht der lippen' die wij als een lofoffer aan God brengen (Hebr. 13:15). Van de menselijke stem kan men zeggen dat het een 'instrument' is dat rechtstreeks van God de Schepper afkomstig is. Zoals opgemerkt kan dat niet worden gezegd van de instrumenten van Jubal en zijn nakomelingen, die juist hun oorsprong vonden in de cultuur van een van God afgeweken mensengeslacht.

Een tegenargument is dat Jubal en de zijnen slechts de goede gaven van God, die Hij in de schepping aan de mens had geschonken, hebben ontsloten. Dat is juist, evenals ook landbouw, veeteelt en metaalbewerking als zodanig geen afkeurenswaardige zaken zijn (vgl. Gen. 4:2,20,22). Maar *hoe* zullen de nakomelingen van Kaïn deze gaven en mogelijkheden hebben gebruikt? Niet tot eer van God! Zo is er ook in onze hedendaagse cultuur, die evenzeer van God vervreemd is, veel muziek die niet tot Zijn eer is. Het is dus belangrijk *hoe* wij muziek en muziekinstrumenten gebruiken. Toch is dat niet de enige vraag die van belang is. De informatie die het slot van Genesis 4 ons verschaft, blijft belangwekkend met het oog op de gezamenlijke eredienst. Deze verzen pleiten voor grote eenvoud en soberheid bij de diensten.

Later zien wij in de geschiedenis van Israël dat het gebruik van begeleidende muziekinstrumenten in de eredienst door God nadrukkelijk werd voorgeschreven. Wij kunnen stellen dat ze werden *geheiligd* voor de dienst van God, zoals dat ook het geval was met zoveel andere voorwerpen en materialen die nodig waren voor de tabernakel- en tempeldienst. Deze muziekinstrumenten pasten bij het karakter van het áárdse heiligdom en van de oudtestamentische bedeling.

Zodra wij in het Nieuwe Testament komen, ontbreekt echter ieder voorschrift voor het gebruik van muziekinstrumenten in de eredienst. Wij lezen niets over snaar- of blaasinstrumenten, maar wel over het zingen in onze *harten* voor God en het aanroepen van de Heer uit een rein *hart* (Kol. 3:16; 2 Tim. 2:22). Het ontbreken van voorschriften ten aanzien van muziekinstrumenten in de christelijke eredienst heeft ons zeker veel te zeggen over het karakter van

de christelijke aanbidding. *Zoals gezegd pleit ook hier alles voor een sobere vorm van eredienst.* De nadruk valt voortaan op het innerlijke en geestelijke gehalte van de dienst, hoewel er natuurlijk wel stofelijke elementen zijn aan te wijzen². Het gaat echter in de eerste plaats om een gééstelijk heiligdom (Ef. 2:22), gééstelijke offeranden (1 Petr. 2:5), en een gééstelijk altaar (Hebr. 13:10,15). Dit houdt blijkbaar verband met de verandering van bedeling, de overgang van het judaïsme naar de christelijke eredienst, die een aanbidding 'in geest en waarheid' is rondom Christus als het ware Middelpunt van Zijn volk (Matt. 18:20; Joh. 4:20vv.). Op die manier zouden wij in elk geval de naam van de Heer dienen aan te roepen. En Hem 'aanroepen', dat is het afzien van wat wij zelf zijn en het uitspreken van alles wat wij in Hem hebben gevonden. Het is het aanbidden van alles wat Hij heeft gedaan en van Wie Hij is, het in bewondering buigen voor Zijn grootheid.

Het enige dat de familie van Set heeft bezeten, is waarschijnlijk een altaar geweest. Zo vinden wij het later tenminste bij Abraham en Isaak (Gen. 12:8; 13:4; 26:25). Bij hun altaren hebben zij de naam van de HERE aangeroepen, en het is aannemelijk dat Set dit ook zo heeft gedaan. Zij zijn met hun offeranden tot God gekomen en hebben die op het altaar aan Hem aangeboden – in navolging van Abel die een slachtoffer bracht waarin God een welbehagen vond. Het altaar is het centrum van de eredienst, de plaats waar de mens tot God nadert om Hem te aanbidden. De geschiedenis van Israël bevestigt dit: daar is het brandofferaltaar bij Gods heiligdom de meest geschikte plaats om de naam van de HERE aan te roepen, omdat Hij Zijn naam daar heeft doen wónen te midden van Zijn volk (zie o.a. Deut. 12).

2. Inderdaad vinden wij in het laatste bijbelboek weer harpen of citers, evenals andere elementen uit de joodse eredienst, zoals een wierookvat met reukwerk en het koperen en het gouden altaar. Deze zaken zijn vooral van *symbolische* waarde, evenals dit het geval is met de witte gewaden en de gouden kronen van de verheerlijkte heiligen in de hemel. Het opnieuw invoeren van dergelijke dingen in de huidige bedeling van de genade zou een terugkeer zijn naar het judaïsme.

2.4. Ware christelijke eredienst

In het Nieuwe Testament is het aanroepen van de naam van de Heer niet gebonden aan een bepaalde geografische plaats (het is trouwens opmerkelijk dat die in Genesis 4 ook niet wordt vermeld!). Toch hebben wij in figuurlijke zin wel een 'altaar' als het centrum van de eredienst. Dat is Christus Zelf, tot Wiens naam wij vergaderd zijn en door Wie wij onze lofoffers aan God mogen brengen (Matt. 18:20; Hebr. 13:10,15). Christus is het middelpunt en de grondslag van onze eredienst. Als wij God iets hebben aan te bieden – offeranden van dank en aanbidding – dan kan dat alleen door Hém. En als wij nu de naam des Heren aanroepen, dan dient dat in overeenstemming te zijn met de wijze waarop Hij Zich in Christus heeft geopenbaard. Wij roepen God niet aan als Jahweh, de eeuwig Getrouwe, maar als de *Vader* van onze Heer Jezus Christus; dat is de juiste christelijke praktijk om te aanbidden.

Verder roepen wij Christus aan als *Heer*. Zie bijvoorbeeld de aanhef van de eerste brief aan de Korintiërs: '(...) met allen, in elke plaats, die de naam van onze Heer Jezus Christus aanroepen, zowel hun als onze Heer' (1 Kor. 1:2). Hem als Héér aan te roepen betekent dat wij Zijn gezag erkennen als het Hoofd van de Gemeente en ons door Zijn Geest laten leiden (niet door regels en geboden van mensen). In een tijd van verval impliceert dat ook dat 'ieder die de naam van de Heer noemt, zich onttrekt aan ongerechtigheid' (2 Tim. 2:19). Wij dienen afstand te nemen van praktijken die strijdig zijn met de rechten van de Heer; daarom is uiterlijke en innerlijke afzondering van het kwaad noodzakelijk om een vat tot eer van de Meester te kunnen zijn. Met hen die 'de Heer aanroepen uit een rein hart' dienen wij te jagen naar 'gerechtigheid, geloof, liefde en vrede' (2 Tim. 2:22).

Laten deze enkele maar toch zo veelzeggende woorden aan het slot van Genesis 4 dus een stimulans voor ons zijn om de naam van de Heer in alle eenvoud en in geest en waarheid aan te roepen. Dit is een getuigenis in een wereld die God niet kent, en die Hem

de rug heeft toegekeerd. Laten wij Hem eren en huldigen, zowel persoonlijk in onze huizen als gemeenschappelijk 'in de tegenwoordigheid van al Zijn volk' (Ps. 116:14,18). Laten wij dat doen om al de weldaden die Hij ook aan ons heeft bewezen, maar bovenal om de heerlijkheid van Zijn naam!

3. De betekenis van de oudtestamentische altaardienst

*‘Een altaar van aarde zult gij voor Mij maken en daarop offeren
uw brandoffers en uw vredeoffers.’*

Exodus 20:22-26

3.1. Tot God gebracht

In de derde maand na de uittocht uit Egypte kwamen de Israëlieten bij de berg Sinai en sloegen zij hun tentenkamp op tegenover de berg. Bijna een jaar lang zouden ze daar blijven om Gods wetten te vernemen, te leren hoe ze Hem moesten dienen en een heiligdom – een tentwoning – voor Hem te bouwen (Ex. 19:1; Num. 10:11). Het verlost volk door God aangenomen als Zijn eigen volk, een heilige natie, een koninkrijk van priesters. God Zelf had het met Zijn sterke hand uitgeleid uit het diensthuis en het tot Zich gebracht – dwars door de Rode Zee en door de woestijn. Dat was Góds werk geweest, Zijn verlossend handelen. Hij had de Israëlieten ‘op arendsvleugelen gedragen’ en tot Zich gebracht (Ex. 19:4). God wilde Zijn volk dicht bij Zich hebben, opdat Hij Zichzelf aan hen zou kunnen openbaren en Hij in hun midden zou kunnen wonen.

Al deze dingen behelzen duidelijke lessen voor onszelf als kinderen van God. Wij kunnen parallellen trekken tussen Israël en de Gemeente, tussen het oude en het nieuwtestamentische volk van God. In diverse plaatsen in het Nieuwe Testament klinken de zoëven genoemde gedachten door, en soms zijn de bewoordingen

identiek. Zo zegt Petrus dat wij op grond van het lijden en sterven van Christus tot God zijn gebracht: 'Want ook Christus heeft eenmaal voor de zonden geleden, de Rechtvaardige voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons *tot God* zou brengen' (1 Petr. 3:18).

Dat is kenmerkend voor onze positie als gelovigen. Wij waren vroeger ver van God verwijderd; wij waren beladen met zonden en ongerechtigheden. Wij stonden als zondaars op een onmetelijke afstand van God. Doordat wij vijanden van God waren, stonden wij ook met de rug naar Hem toe. Er was geen contact, geen gemeenschap met God mogelijk vanwege die onoverbrugbare kloof tussen God en ons. Bovendien bevonden wij ons in de macht van de boze, Gods tegenstander. Wij waren slaven van de zonde en van Satan, de overste van deze wereld. Hoe konden wij worden verlost? Hoe kon God ons *tot Zich* brengen? Wij weten het antwoord: het was alleen mogelijk op grond van de dood van een Ander, onze Heer Jezus Christus. Zijn verzoenend sterven heeft de afstand tussen God en mensen overbrugd, zodat er nu een nauwe band is tussen God en hen die Hij heeft aangenomen als Zijn kinderen. Evenals Israël vormen wij een volk dat Hem ten *eigendom* is (vgl. Ex. 19:5). Wij zijn 'een eigen volk' (Tit. 2:14), 'een volk tot een eigendom' (1 Petr. 2:9). God heeft Zich de Gemeente verworven door het bloed van Zijn eigen Zoon (Hand. 20:28). Wij zijn nabij gekomen door het bloed van Christus (Ef. 2:13). Als een volk van koningen en priesters dienen wij Hem in Zijn tegenwoordigheid. Dat is onze nieuwe, verheven positie. Wat voor Israël gold ('gij zult Mij een koninkrijk van priesters zijn en een heilig volk'), geldt ook voor ons als een koninklijk priesterdom (Ex. 19:6; Petr. 2:5-9; Openb. 1:5-6). God woont door Zijn Geest te midden van de Gemeente, die Hem dient en eert hier op aarde. Wij aanbidden de Vader in geest en in waarheid (Joh. 4:21-24; Ef. 2:18vv.).

3.2. Ik heb van de hemel met u gesproken

Natuurlijk zijn er ook grote verschillen tussen de positie van Israël en die van de Gemeente. Israël is het *aardse* volk van God, de

Gemeente het *hemelse* volk, de bruid van het Lam. De brief aan de Hebreëën belicht deze verschillen. Hebreëën 12 stelt dat wij niet zoals Israël genaderd zijn tot de berg *Sinai*, maar tot de berg *Sion*, de berg van de genade. De openbaring die gepaard ging met de verschijning van de HERE bij het geven van de decaloog (de tien geboden) was indrukwekkend en vreesaanjagend (Ex. 20:18-20). Het volk bleef van verre staan, en God woonde in *donkerheid* toen Hij neerdaalde op de berg *Sinai*; en dat bleef zo in de oude bedeling (Ex. 20:21; vgl. 1 Kon. 8:12). Zijn ware wezen bleef *verborgen* tot de komst van Christus in het vlees. De Zoon heeft de Vader verklaard, en de volheid van Gods genade en waarheid is onthuld in de Zoon van Zijn liefde.

Als christenen leven wij nu niet onder het regime van de wet, maar onder dat van de genade (Rom. 6:14). Gods openbaring aan het volk Israël was weliswaar van hemelse oorsprong, maar Hij gaf Zijn aanwijzingen op de berg, d.i. 'op aarde' (Hebr. 12:25). Hij spreekt nu echter werkelijk met de Zijnen 'van de hemel', d.i. *vanuit* de hemel. Wij hebben een hemelse roeping en wij zijn verbonden met een hemelse Christus (Hebr. 3:1), een Heer die is gaan zitten aan de rechterhand van de Majesteit in de hoge (Hebr. 1:3; 8:1; 10:12; 12:2). Er is nu *geen* bedekking meer, *geen* rokende wolk, *geen* donderslagen en bliksemstralen. Wij aanschouwen de heerlijkheid van de Heer met onbedekt gezicht (2 Kor. 3:18). Het hemelse heiligdom staat voor ons open en wij hebben vrijmoedigheid om in te gaan door het bloed van Jezus (Hebr. 8:2; 10:19).

3.3. Een altaar van aarde

De onzichtbare God mocht op geen enkele manier worden afgebeeld (Ex. 20:4-5), zelfs niet door middel van kostbare materialen zoals zilver en goud. Dat zou namelijk leiden tot *afgoderij*, zoals uit de geschiedenis van Israël ook gebleken is (vgl. het gouden kalf in Ex. 32 en het zilveren godsbeeld van Micha in Richt. 17). Het voorschrift met betrekking tot de altaarbouw knoopte aan bij het tweede gebod dat God had gegeven: '(...) gij zult naast Mij geen

goden maken; noch van zilver noch van goud zult gij ze u maken' (Ex. 20:23; vgl. 20:4-5). Maar hoe kon God dan wel worden gediend? Bij het aardse volk van God en bij een aardse eredienst paste 'een altaar van aarde', dat spreekt van eenvoud en nederigheid. Het Latijnse woord voor nederigheid (*humilitas*) is afgeleid van het woord voor aarde of grond (*humus*). Het altaar is de plek van ontmoeting tussen God en Zijn volk en wij moeten in de juiste houding, een gezindheid van *ootmoed* tot Hem naderen. Vandaar dit voorschrift voor een altaar van *aarde* om daarop brandoffers en vredeoffers te brengen, kleinvee en runderen (Ex. 20:24a). Het bloed van de offeranden moest aan de voet van het altaar worden uitgegoten.

Wij hebben als christenen ook een altaar, maar dat bevindt zich buiten de joodse legerplaats, het judaïsme als godsdienstig stelsel (Hebr. 13:10). Ons altaar is een Persóón, onze Heer Jezus Christus, door Wie wij slachtoffers van lof aan God mogen opofferen (Hebr. 13:15). Wanneer wij het altaar van *aarde* zien als een type van Hem, dan mogen wij denken aan Zijn nederige *mensheid*. Hij was 'de vrucht der aarde' (Jes. 4:2 SV); en Hij had gestalte noch luister dat wij Hem zouden hebben aangezien (Jes. 53:2). Het altaar van aarde stamt vermoedelijk uit de tijd van de aartsvaders, die op hun pleisterplaatsen telkens altaren bouwden. Abraham, Isaak, en Jakob waren altaarbouwers.

Hier in Exodus 20 heeft het 'altaar van aarde' betrekking op de tijd dat het volk nog rondtrok in de woestijn en naar behoefte op bepaalde plaatsen altaren oprichtte. Bij de invoering van de tabernakeldienst vinden wij nieuwe voorschriften, en wel ten aanzien van het koperen brandofferaltaar in de voorhof en het gouden reukofferaltaar in het heiligdom (Ex. 27:1-8; 30:1-6). Het *koper* wijst typologisch gezien op Christus' kracht om het vuur van het oordeel te verdragen, het *goud* op Zijn Godheid en hemelse heerlijkheid.

Een voorbeeld van een altaar van aarde vinden wij ook in de geschiedenis van Naáman in 2 Koningen 5. Na zijn genezing nam de legeroverste van de koning van Aram 'een last aarde' mee uit

het land Israël, omdat hij voortaan de waarachtige en levende God wilde dienen en geen brandoffer of slachtoffer meer wilde brengen aan andere goden (2 Kon. 5:17). Bij dit altaar van aarde kon hij steeds de naam van de God van Israël aanroepen.

Zoals gezegd, is het altaar de plaats van de ontmoeting met God. Dat wordt hier ook duidelijk gemaakt: 'Op elke plaats waar Ik Mijn naam doe gedenken, zal Ik tot u komen en u zegenen' (Ex. 20:24b). Jahweh kiest Zelf de plaats uit, waar Hij gediend wil worden. Zijn naam en de gedachtenis daaraan zouden op die plek centraal staan. God kwam tot hen om (1) in hun midden geëerd en gediend te worden, en (2) hen te zegenen. De ontmoeting met Hem had zegenrijke gevolgen. Zijn *zegen* stond in verbinding met Zijn *naam*, die op de Israëlieten werd gelegd (vgl. Num. 6:22-27). Buiten Hem is er ook voor ons géén zegen te vinden!

3.4. Een altaar van stenen

Naast een altaar van *aarde* was er echter een tweede soort toegestaan, nl. een altaar van *ongehouwen steen*: 'Indien gij echter een altaar van stenen voor Mij maakt, dan moogt gij het niet bouwen van gehouwen steen; wanneer gij dat met uw houweel bewerkt, ontwijdt gij het' (Ex. 20:25). Onze eigen inspanningen maken ons niet aangenaam voor God; op die grondslag kunnen wij niet tot God naderen. Dat blijkt hier bij de altaardienst. De eredienst staat in het teken van eenvoud en mag niet het stempel van ménsenwerk dragen.

In de geschiedenis van Israël is enkele malen sprake van zo'n altaar van onbehouwen stenen. Bij de intocht in Kanaän bouwde Jozua volgens het voorschrift van Mozes een altaar van stenen, die niet met ijzer waren bewerkt (Deut. 27:4-8; Joz. 8:30-32). Merkwaardig is dat dit gebeurde op de berg Ebal, de berg van de vloek. Christus heeft ons vrijgekocht van de vloek van de wet door voor ons een vloek te worden (Gal. 3:13). Zijn offer op het 'kruisaltaar' opende voor ons de weg tot zegen! In Richteren 6 en 13 is sprake

van *rotsaltaren*. Later in de tijd van de koningen was het de profeet Elia, die op de berg Karmel *twaalf stenen* nam naar het getal van de stammen van Israël en met die (onbehouwen) stenen een altaar bouwde in de naam des HEREN (1 Kon. 18:31-32).

Iets vergelijkbaars gebeurde bij de tempelbouw. Het tempelhuis werd opgetrokken van steen, zonder dat er een hamer of beitel of enig ijzeren gereedschap werd gehoord (1 Kon. 6:7). Anders zou het huis zijn ontwijd. Zo bouwt God nu Zijn huis van *levende stenen*, die alleen *Zijn* werk zijn (vgl. 1 Petr. 2:4-5). Wij zijn *Gods* maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, die *God* tevoren heeft bereid (Ef. 2:10; Fil. 3:3,9).

Ten slotte was er het voorschrift dat men niet langs een trap naar Gods altaar mocht opklimmen, 'opdat daarop uw schaamte niet zichtbaar wordt' (Ex. 20:26). Dit was bedoeld als waarschuwing tegen de onzedelijke praktijken waarmee de dienst van de afgoden gepaard ging; dit mocht in de dienst van Jahweh niet voorkomen. Maar nog steeds is zelfverheerlijking en zelfverhoging niet op zijn plaats in onze eredienst. Laten wij dus God dienen op een Hem *welbehaaglijke* wijze met eerbied en ontzag, want onze God is een verterend vuur (Hebr. 12:28-29).

4. Aanbidden in geest en waarheid

‘De vrouw zei tot Hem: Heer, ik zie dat U een profeet bent. Onze vaders hebben op deze berg aanbeden, en u zegt dat in Jeruzalem de plaats is waar men moet aanbidden. Jezus zei tot haar: Geloof Mij, vrouw, er komt een uur dat u noch op deze berg, noch in Jeruzalem de Vader zult aanbidden. U aanbidt wat u niet weet; wij aanbidden wat wij weten, want de behoudenis is uit de Joden. Maar er komt een uur, en het is er, dat de ware aanbidders de Vader zullen aanbidden in geest en waarheid; immers, de Vader zoekt zulke personen die Hem aanbidden. God is een geest, en wie Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid.’

Johannes 4:19-24

4.1. De ware plaats van aanbidding

Wanneer de Heer met de Samaritaanse vrouw bij de bron van Jakob spreekt over het levende water, komt ook het thema ‘aanbidding’ ter sprake. De Samaritaanse zei tegen de Heer: *‘Onze vaders hebben op deze berg – d.i. de berg Gerizim – aanbeden, en u zegt dat in Jeruzalem de plaats is waar men moet aanbidden’*. De Samaritanen meenden oude aanspraken te hebben op hun heilige berg, de Joden echter hielden vast aan de tempelberg als de juiste plaats van eredienst. Mozes had inderdaad aanwijzingen gegeven om het volk Israël te zegenen op de berg Gerizim, maar de permanente plaats van eredienst bleek toch elders te zijn, en wel op de dorsvloer van de Jebusiet Arauna (of: Ornan), waar David een plaatsvervangend offer voor het hele volk bracht en Salomo de tempel bouwde (Deut. 11:29; 27:12; Joz. 8:33; 2 Sam. 24; 1 Kron. 21:1-22:1; 2 Kron. 3:1; Ps. 132).

Het antwoord van de Heer was dat er nu een *nieuwe* tijd was aangebroken, waarin men noch op de berg Gerizim, noch te Jeruzalem de Vader zou aanbidden: *'Geloof Mij, vrouw, er komt een uur dat u noch op deze berg, noch in Jeruzalem de Vader zult aanbidden.'* De hele discussie tussen Joden en Samaritanen over de juiste plek van eredienst was in feite achterhaald door het aanbreken van de nieuwe bedeling, het 'uur' van Christus' komst in het vlees en alles wat daaruit zou voortvloeien: Zijn werk op het kruis, Zijn hemelvaart en de daaropvolgende uitstorting van de Heilige Geest.

De Heer koos overigens wel de kant van de Joden tegenover de Samaritanen, want de Joden kenden de waarachtige en levende God, terwijl de godsdienst van de Samaritanen een mengvorm was (2 Kon. 17:24-41). Vandaar dat Hij opmerkte: *'U aanbidt wat u niet weet; wij aanbidden wat wij weten, want de behoudenis is uit de Joden'*. Het heil, de behoudenis is uit de Joden. De Messias is geboren uit het Joodse volk, zoals Paulus zegt: *'Uit hen is naar het vlees de Christus, die God is over alles, gezegend tot in eeuwigheid. Amen'* (Rom. 9:5).

In Johannes 2 zien wij echter hoe de Heer ook afstand nam van het jodendom, zoals het zich had ontwikkeld tot een menselijke godsdienst. De tempel te Jeruzalem was een rovershol geworden, een huis van koophandel, terwijl hij bedoeld was als bedehuis voor alle volken (Jes. 56:7). De tempel zou uiteindelijk worden verwoest en Christus Zelf zou een nieuwe tempel bouwen in de Geest, d.i. de Gemeente. Door Hem hebben zowel Joden als heidenen nu in één Geest de toegang tot de Vader en groeit de hele Gemeente op tot een heilige tempel in de Heer (Ef. 2:18-22).

4.2. Aanbidding in geest en waarheid

Dat houdt ook in dat Jeruzalem niet meer de ware en enige plaats van aanbidding zou zijn. In het christendom aanbidden de ware aanbidders de Vader in geest en waarheid. Ten eerste rijst de vraag: Hoe kan ik een *ware* aanbidder worden? Let hier op de volgorde

van de onderwerpen in Johannes 3 en 4: er is éérs de noodzaak van de nieuwe geboorte uit de Geest (3:5-8), dan volgt de gave *van* en de vervulling *met* de Heilige Geest (4:10vv.). De Geest voorziet in al onze geestelijke noden en behoeften en vervolgens is Hij de bron van aanbidding in onze harten, een bron van water dat springt tot in het eeuwige leven. Ten tweede is het zo dat de ware aanbidders nu de *Vader* aanbidden, want God de Vader heeft Zichzelf volkomen geopenbaard in Zijn *Zoon*, onze Heer Jezus Christus. De *Vadernaam* is de kroon van Gods heerlijke namen.

Dan zijn er nog twee dingen die de aanbidding kenmerken. De christelijke eredienst is een aanbidding in *geest* en ook in *waarheid*. Deze begrippen zijn nauw met elkaar verbonden, het gaat om één enkele grondgedachte: 'in geest en waarheid'. Dat is namelijk in overeenstemming met het wezen van God, die 'geest' (Gr. *pneuma*) is (Joh. 4:24). God is niet stoffelijk, en kan daardoor niet aan één bepaalde geografische plaats gebonden zijn. Ook is Hij niet afhankelijk van materiële offers, die Hem door mensen worden aangeboden (Hand. 17:24-25). Aanbidding is een geestelijke zaak, die niet afhankelijk is van 'heilige' plaatsen, personen of zaken. Het gaat om de juiste gezindheid van ons hart tegenover Hem, die geestelijk in wezen is. De mens ziet aan wat voor ogen is, maar God ziet het hart aan (1 Sam. 16:7).

Dat de aanbidding in *waarheid* is, geeft aan dat ze in overeenstemming moet zijn met de hele waarheid aangaande God, zoals die nu in en door Christus bekendgemaakt is. Ze is op het niveau van Gods wezen, van alles wat God van Zichzelf heeft geopenbaard in het Nieuwe Testament. Wij roepen Hem niet aan als Jahweh of Adonai, maar als onze God en *Vader*. De aanbidding dient ook waarheidsgetrouw, waarachtig te zijn, als het gaat om de situatie van ons eigen hart en leven. God zoekt waarheid in het binnenste, in het verborgene (Ps. 51:8). God zoekt aanbidders die voldoen aan de voorwaarden die hiervoor gelden. Wij moeten naderen met 'een waarachtig hart, in volle zekerheid van het geloof, de harten door besprenkeling gezuiverd van het kwaad geweten en het lichaam gewassen met rein water' (Hebr. 10:22). Ons hart is gereinigd door

het bloed van Christus en ons leven is vernieuwd door het waterbad van het Woord van God. Alleen zó kunnen wij tot God naderen, en onze praktische toestand moet daaraan beantwoorden en telkens weer daaraan worden getoetst.

God *zoekt* degenen die Hem zo aanbidden, zij zijn welbehaaglijk voor Hem. De Vader zoekt aanbidders. Maar er is ook een goddelijke noodzaak, een heilig moeten: '(...) *en wie Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid.*' Er is geen andere weg om tot God te komen. De hemel is nu open, en Christus heeft ons gemaakt tot priesters voor Zijn God en Vader, aanbidders die kunnen naderen in het hemelse heiligdom. Een mens *moet* opnieuw geboren worden, maar hij *moet* God ook leren aanbidden in geest en waarheid.

5. De zalving van de Heer door Maria van Betanië

*'Jezus dan kwam zes dagen voor het Pascha in Betanië, waar
Lazarus was, de gestorvene, die Jezus uit de doden had opgewekt.
Zij maakten daar dan een maaltijd voor Hem klaar, en Marta diende;
Lazarus nu was een van hen die met Hem aanlagen.
Maria dan nam een pond balsem van onvervalste, kostbare nardus,
zalfde de voeten van Jezus en droogde Zijn voeten met haar haren af;
en het huis werd met de geur van de balsem vervuld.'*

Johannes 12:1-3

5.1. Aanbidden is het 'zalven' van de Heer

Een mooi bijbels voorbeeld van aanbidding vinden wij in Johannes 12. De Heer Jezus zou in de dood gaan, en Maria van Betanië wist dit doordat zij aan de voeten van de Heer had gezeten en Zijn onderwijs had genoten. Zij voorvoelde wat er zou gebeuren. Daarom wilde zij Hem *zalven*, d.i. Hem balsemen met het oog op Zijn begrafenis. De Heer onderkende dat en Hij sprak Zijn grote waardering uit voor haar liefdedaad. Maria had haar onvervalste, kostbare nardus bewaard 'voor de dag van Zijn begrafenis' (Joh. 12:7). Het doel van de zalving was dus een balseming! Dit wordt bevestigd door het verslag van de evangelisten Matteüs en Marcus: Maria zalfde Christus' lichaam van tevóren voor de begrafenis (Matt. 26:12; Marc. 14:8).

Deze zalving was niet bedoeld om Hem aan te stellen in een bepaalde functie, zoals dat onder het Oude Verbond gebruikelijk

was. Toen werden er mensen gezalfd als koning, priester, of profeet. Natuurlijk is Christus gezalfd tot Koning, Priester en Profeet. Dat is door God Zelf gebeurd en de Heer bekleedt inderdaad al deze ambten. Maar Hem zalven *als de Gestorvene* is iets anders! Dat houdt in – en dat is de symbolische waarde van de daad van Maria voor ons – dat wij Hem eren als de Gestorvene, Hem gedenken in Zijn lijden en sterven, Zijn dood verkondigen totdat Hij komt. Niet wijzelf als degenen die vroeger dood waren, maar door Hem tot nieuw leven zijn gewekt (zoals hier wordt getoond in Lazarus), staan hierbij centraal. Het gaat om Hém die kwam om Zijn leven af te leggen, om de Levensvorst die vrijwillig in de dood ging om het leven te hernemen aan de overzijde van dood en graf (Joh. 10:17-18; Hand. 3:15).

5.2. Pascha en Avondmaal

Het Pascha was het feest van Israëls verlossing uit Egypte. Zo is het Avondmaal het feest van onze verlossing uit de tegenwoordige boze wereld. Wij zijn gered van het oordeel; wij waren dood en zijn weer levend geworden. Maar het Avondmaal is speciaal de maaltijd *van de Heer*. Deze maaltijd is voor Hém die ons liefhad tot in de dood, en wel om Hem te eren en Hem groot te maken.

Vergelijk hiermee het grote bruiloftsmaal dat de koning – een beeld van God de Vader – voor zijn zoon aanrichtte (Matt. 22:2). En ook de bruiloft te Kana, waar Jezus aanvankelijk slechts één van de genodigden was (met Zijn discipelen). Hij kwam daar echter centraal te staan, toen Hij het water in wijn veranderde en op die manier Zijn goddelijke heerlijkheid openbaarde (Joh. 2:11). Die goddelijke heerlijkheid bleek eveneens bij het wonder van de opwekking van Lazarus (Joh. 11:4,40).

In overeenstemming daarmee is het een passend detail in het verslag van de evangelist Johannes, dat Maria hier (waar de Zoon Zijn goddelijke glorie onthulde) slechts de *voeten* van Jezus zalfde (Joh. 12:3). Zij droogde Zijn voeten ook af met haar haren; daar-

mee legde zij haar eer, haar heerlijkheid af aan Zijn voeten (vgl. 1 Kor. 11:15). Volgens Matteüs en Marcus, waar wij de Heer respectievelijk als de Koning en de Dienstknecht-Profeet zien, was het ook zo dat de olie op Zijn *hoofd* werd uitgegoten. Ongetwijfeld werden bij deze gebeurtenis zowel het hoofd als de voeten van de Heer gezalfd, maar de weergave van Johannes is in overeenstemming met het verheven karakter waarin de Heer in dit evangelie wordt getekend.

5.3. Aanbidding kost ons alles

Alleen Marcus vermeldt dat de albasten fles met kostbare nardus *gebroken* werd (Marc. 14:3). Dit was ook een symbolische handeling met een diepe betekenis. Aanbidding kost alles. Christus heeft Zijn leven opgeofferd. Hij werd om onze ongerechtigheden ‘verbrijzeld’ en het kostbare offer van Zijn leven werd uitgegoten in de dood (Jes. 53:5,12). Het is niet anders met de kostbare schat, die wij als gelovigen met ons omdragen in onze lichamen. Deze ‘aarden vaten’ worden aan de werking van de dood overgegeven om Jezus’ wil, opdat ook het leven van Jezus openbaar wordt in ons sterfelijk vlees (2 Kor. 4:7-18; vgl. het breken van de kruiken door de mannen van Gideon in Richt. 7:16vv.).

Verder zien wij in Johannes 12 bij Marta het aspect van de dienst. Marta *diende* (Joh. 12:2), zoals zij dat ook deed in haar eigen huis (Luc. 10:40). Hier werd zij echter niet meer totaal in beslag genomen door het belang en de betekenis van haar eigen dienst; alles gebeurde nu in harmonie met de Meester. Lazarus tekent het aspect van de gemeenschap, het aanzitten, het aanliggen in de nabijheid van de Heer. In Maria, die in Lucas 10 aan de voeten van de Heer zat om naar Zijn woord te luisteren, hebben wij hier duidelijk het aspect van de *aanbidding*. Het een kan niet zonder het ander: het beluisteren van Zijn woord brengt ons vanzelf tot aanbidding van Zijn Persoon. Gemeenschap, dienst en aanbidding in de nabijheid van de Meester: dat zijn de drie dingen die ons als leden van ‘Gods huisgezin’ moeten kenmerken.

5.4. Een goed werk aan Hem

De liefdedaad van Maria had twee gevolgen. In de eerste plaats vervulde de geur van de nardus het huis. Er was een atmosfeer van aanbidding, die herinnerde aan die in het heiligdom waar de priesters dagelijks dienst deden en welriekend reukwerk op het gouden altaar ontstaken (Ex. 30:7-8). Dit brengt ons tot de vraag hoe het staat met de gezinnen van de gelovigen in onze dagen: Is Christus daar de verheven Gast? Is daar de zalfolie van de aanbidding te vinden? Hoe staat het met onze gemeenten? Zijn die als ware tempels van de levende God vervuld met de geur van de lofprijzing en de aanbidding van het Lam?

Daarop volgde echter de reactie van Judas Iskariot en de overige discipelen. Het licht van Christus maakt alles openbaar en toont ook de corruptie van het menselijk hart: Judas was een dief (Joh. 12:6). De Heer zou ook niet altijd bij hen op aarde blijven, de armen zouden er wel altijd zijn. Hij zou terugkeren naar de Vader en voortaan het Middelpunt van de hemelse heerlijkheid vormen. Maria had een *goed* werk aan Hem verricht, toen dat op aarde nog mogelijk was. Dit goede werk *aan Hem* was een werk voor Hem persoonlijk, een daad die uitdrukking gaf aan haar persoonlijke liefde en achting voor Hem (Matt. 26:10; Marc. 14:6). Dit is een belangrijk voorbeeld voor ons als christenen. Bij de viering van het Avondmaal mogen wij de kostbare nardus van onze aanbidding telkens weer aan Hem aanbieden en het hart van de Meester verblijden met onze offeranden van lof en dank (vgl. Hoogl. 1:12). En wijzelf komen daarbij niets tekort: de geur van de balsem in het huis van God verblijdt ook *ónze* harten. Zo genieten wij op aarde reeds de voorsmaak van het *hémelse* bruiloftsmaal, de bruiloft van het Lam (Openb. 19).

6. De dienst van de gebeden

*'(...) maar wij zullen ons houden aan het gebed
en de bediening van het Woord.'*

'(...) maar door de gemeente werd voortdurend tot God voor hem gebeden.'

Handelingen 6:4; 12:5

*'Laten wij dus met vrijmoedigheid naderen tot de troon van de genade,
opdat wij barmhartigheid ontvangen en genade vinden tot hulp
op de juiste tijd.'*

Hebreeën 4:16

6.1. Algemene kenmerken van het gebed

In het gemeenschappelijk gebed brengt de Gemeente haar afhankelijkheid van God en van Christus tot uitdrukking. Het gebed wordt wel eens 'de adem van de ziel' genoemd, om de absolute noodzaak ervan aan te geven. Zonder te ademen kunnen wij niet blijven leven en zo kan ons geestelijk leven niet standhouden zonder het gebed. Dat geldt voor ons persoonlijk leven, maar ook voor het gemeenschappelijke, gemeentelijke leven.

Het gebed verplaatst ons als het ware in de atmosfeer van Gods tegenwoordigheid. Om in Zijn nabijheid te leven moeten wij voortdurend, aanhoudend bidden. Daartoe hebben wij ook alle reden. In de eerste plaats zijn wij afhankelijke *schepselen*, en wij moeten ons daarvan bewust blijven. Weliswaar zijn wij door Gods genade vernieuwde mensen, maar de zonde woont nog in ons. In de tweede plaats leven wij in een *wereld* die tegen God in opstand verkeert en

waarvan Satan de overste is. En in de derde plaats bevinden wij ons in een *schepping* die zucht en die daarom uitziet naar de verlossing (Rom. 8:19-23). Dat is onze situatie als discipelen van Christus tot het moment van Zijn terugkeer naar deze aarde. Wanneer Hij komt om ons op te nemen in Zijn heerlijkheid, zal het gebed niet meer nodig zijn. Maar nu hebben wij er nog grote behoefte aan. Wanneer wij Gods aangezicht zoeken in het gebed, volgen wij het voorbeeld van Christus Zelf, die Zich tijdens Zijn leven op aarde telkens weer daaraan wijdde. Evenals de discipelen dat deden, mogen wij het Hem – de volmaakte Bidder – vragen: ‘Heer, leer ons bidden’ (Luc. 11:1).

Het leven van de eerste Gemeente werd gekenmerkt door intensief gebed: ‘Zij nu bleven volharden in (...) de breking van het brood en in de gebeden’ (Hand. 2:42). Uit de combinatie van deze beide activiteiten, respectievelijk Avondmaalsviering en bidstond, blijkt dat het hier niet gaat om het individuele gebedsleven. Zoals men gezamenlijk het brood brak en de dood van de Heer verkondigde, kwam men ook bijeen tot gebed. Het is aannemelijk dat dit gemeenschappelijk gebed een vast onderdeel van het gemeenteleven vormde en dagelijks plaatsvond, evenals dat gebeurde met de ‘broodbreking’ (vs. 46). Later vinden we een aanwijzing dat men niet meer dagelijks maar wekelijks samenkwam om brood te breken, en wel op de eerste dag van de week (Hand. 20:6vv.; vgl. Joh. 20:19vv.).

Dat is een van de argumenten om ook wekelijks samen te komen tot gebed (hetzij op de eerste dag van de week, hetzij op een doordeweekse dag), evenals voor een wekelijkse Avondmaalsviering (wel speciaal op de eerste dag van de week, omdat dit de opstandingsdag is). In ieder geval kunnen wij ons niet beperken tot halfjaarlijkse bid- en dankdagen. Dat betekent een enorme verschrapping van het gemeenteleven en het is ook in strijd met de grote waarde die elders in het Nieuwe Testament wordt gehecht aan het gemeenschappelijk gebed. Als wij alleen bij het boek Handelingen blijven, is dat reeds duidelijk (Hand. 1:14; 4:24; 6:6; 12:5; 13:3; 20:36; 21:5).

Laten wij dus evenals de eerste christenen volharden in de gebeden en onze bidstonden niet verzuimen. Er zijn telkens weer andere omstandigheden die aanleiding geven tot gebed: bedreigingen van binnen en van buiten, materiële en geestelijke zorgen, het werk van de Heer in binnen- en buitenland, de groei van de Gemeente, etc. De kring van onze gebeden omvat 'alle heiligen' (Ef. 6:18), en zelfs 'alle mensen' (1 Tim. 2:1).

6.2. Redenen om te bidden

Handelingen 2:42 suggereert een bepaald verband tussen 'de breking van het brood' en 'de gebeden', met andere woorden tussen de Avondmaalsdienst en de bidstond. Er is al vaker op gewezen dat in deze beide samenkomsten de offergedachte centraal staat: de gelovigen komen als priesters met hun geestelijke offeranden tot God. Bij de Avondmaalsviering gaat het om het brengen van aanbidding, bij de bidstond om het offeren van onze gebeden. Bidden en aanbidden liggen in elkaars verlengde. Wanneer wij aanbidden, denken wij echter niet meer aan onszelf en onze behoeften en verlangens, maar verheerlijken wij God en prijzen wij het Lam dat onze zonden op Zich nam.

In Handelingen 6:4 wordt weer een ander verband gelegd, en wel tussen het gebed enerzijds en de bediening van het Woord anderzijds. Hier gaat het speciaal om de dienst van de apostelen, die zich in het gebed toerustten voor de prediking. Waarschijnlijk zal dit toch mede gebeurd zijn in gemeenschappelijke samenkomsten tot gebed. Zonder persoonlijk en gemeenschappelijk gebed kunnen wij het Woord niet uitdragen (vgl. Hand. 4:24; 2 Tess. 3:1vv.; Ef. 6:18-20).

Het is een groot voorrecht dat wij in het gebed met vrijmoedigheid mogen naderen tot de troon van de genade (Hebr. 4:14-16), terwijl de priesters onder het Oude Verbond slechts zeer beperkte toegang tot God hadden. Bovendien is Christus Zelf in ons midden wanneer wij samenkomen tot gebed. Dat verleent bijzondere kracht aan

onze gebeden: 'Ik zeg u tevens, dat als twee van u overeenstemmen op de aarde over enige zaak die zij maar zouden vragen, het hun ten deel zal vallen van Mijn Vader die in [de] hemelen is. Want waar twee of drie vergaderd zijn in Mijn naam, daar ben Ik in hun midden' (Matt. 18:19vv.). Uit de samenhang blijkt dat deze belofte van Christus' aanwezigheid betrekking heeft op het samenzijn van de gemeente, en wel in dit geval tot tuchtoefening en gebed (zie vs. 17vv.). Zelfs als er maar een paar gelovigen samenkomen op de grondslag van de éne Gemeente, slechts twee of drie christenen vergaderd zijn in de naam van hun Meester, dan is Hij daar in hun midden en verleent Hij goedkeuring en gezag aan hun eenparig gebed.

Om die reden worden wij ook ertoe opgeroepen te bidden 'in de naam van Christus', d.i. in overeenstemming met Zijn heilige wil en tegenwoordigheid. Dan hebben wij de zekerheid dat onze gebeden zullen worden verhoord: 'En alles wat u zult bidden in Mijn naam, dat zal Ik doen' (Joh. 14:13vv.). Het gaat in dat gedeelte vooral om de dienst van de *apostelen*, om de werken die ze zouden doen tot eer van de Vader en de Zoon. Wij mogen rekenen op zegen van boven in de dienst van de Heer, en Hem vrijmoedig daarom vragen.

Voorwaarde om zo te kunnen bidden in Zijn naam is echter dat wij in Hem blijven en Zijn woorden in ons blijven (Joh. 15:7, 16; 16:23). Als dat zo is, zijn al onze wensen in overeenstemming met Zijn gedachten en is er geen enkele verandering van de kant van God om onze gebeden te verhoren. Een soortgelijke gedachte ligt opgesloten in het bidden 'in de Heilige Geest' (Ef. 6:18; Jud.:20), en het bidden 'naar Zijn wil' (1 Joh. 5:14). Onze verlangens zijn dan de vertolking van de begeerten van de Geest die in ons woont, en ze zijn in harmonie met de raad van God. Overigens mogen wij ook in alle omstandigheden, in welke geestelijke toestand wij ons ook bevinden, onze verlangens 'door gebed en smeking met dankzegging' bekend laten worden bij God (Fil. 4:6). Dit vers toont ons dat onze bidstonden tegelijkertijd dankstonden behoren te zijn!

6.3. De aard van de gebeden

Wat de aard van onze gebeden betreft, voegt 1 Timoteüs 2:1 nog het begrip 'voorbedding' of 'voorbede' hieraan toe: 'Ik vermaan dan allereerst dat smekingen, gebeden, voorbeddingen en dankzeggingen gedaan worden voor alle mensen, voor koningen en alle hooggeplaatsten'. Paulus begint hier met het woord 'smekingen', dat wijst op het met aandrang bidden voor bepaalde zaken. Het is intenser dan het algemene woord 'gebeden'. 'Voorbeden' hebben speciaal betrekking op het pleiten voor anderen. Abraham en Mozes zijn bekende voorbeelden van voorbedidders (Gen. 18; Ex. 32). In onze 'dankzeggingen' ten slotte brengen wij onze vreugde en dankbaarheid tot uitdrukking voor het feit dat wij rusten in Gods trouwe vaderzorg.

Samenvattend kunnen wij stellen dat er een grote variatie zal zijn in de aard van de gebeden die tijdens de bidstond worden uitgesproken, zoals ook de onderwerpen die worden aangeroerd zeer verschillend zullen zijn. Bijzondere onderwerpen voor de voorbede zijn verder o.a. nog:

- (a) voorbede voor gelovigen in nood (Hand. 4:23-31; 12:5 – twee voorbeelden van een gemeentelijke bidstond!);
- (b) voorbede voor de dienstknechten van de Heer (Rom. 15:30vv.; Ef. 6:18vv.; Kol. 4:2vv.);
- (c) voorbede voor de gemeenten (Ef. 1:16vv.; 3:14vv.; Fil. 1:3vv.; Kol. 1:9vv.; 1 Tess. 1:2);
- (d) voorbede voor de zieken (Jak. 5:14).

6.4. De orde tijdens het bidden

Wat de uiterlijke orde aangaat tijdens deze samenkomst, maakt 1 Timoteüs 2 ons duidelijk 'dat de mannen op iedere plaats' moeten bidden (vs. 8vv.). Dit voorschrift knoopt aan bij de orde zoals wij die vinden in 1 Korintiërs 14. Het is alleen nog algemener geformuleerd en wordt hier in verbinding gebracht met de schepping van Adam en Eva, alsook met de zondeval.

De vrouwen moeten zwijgen in de gemeenten: zij hebben geen leeropdracht en moeten ook het uitspreken van gebeden overlaten aan de mannen. Dat betekent niet dat zij passief aanwezig zijn, want zij bidden van harte méé en stemmen met hun 'Amen' in met de gebeden die worden opgezonden. Het betekent evenmin dat zij nóóit zouden kunnen bidden of spreken (zie 1 Kor. 11:5,13), maar dan kennelijk buiten de samenkomsten. Laten wij deze voorschriften serieus nemen en onze gemeentelijke praktijk toetsen aan Gods Woord.

7. Eredienst en Avondmaal

‘Kijkt u naar Israël naar het vlees. Hebben niet zij die de offers eten, gemeenschap met het altaar?’

1 Korintiërs 10:18

7.1. Eredienst en offerdienst

Veel christenen vereenzelvigen het begrip ‘eredienst’ met de bediening van het Woord van God, ingebed in een bepaalde vastgestelde liturgie. Bijbels gezien is het echter veeleer de Avondmaalsviering aan de Tafel des Heren. Eredienst is in feite lofofferdienst, het aan God offeren van ‘geestelijke offeranden’ (vgl. 1 Kor. 10:21; Hebr. 13:15; 1 Petr. 2:5; Openb. 1:5vv.). Wanneer op spontane wijze dankgebeden worden uitgesproken voor het volbrachte werk van Christus, wanneer de liefde van de Vader en de Zoon wordt bezongen in liederen van lof en dank, wanneer de harten van de gelovigen zijn vervuld met aanbidding die soms niet in woorden is uit te drukken, dan verrichten zij eredienst. Dan aanbidden zij de Vader in geest en waarheid (Joh. 4:23vv.). Dan dienen zij God door de Geest van God (Fil. 3:3). Dan naderen zij als priesters in het heiligdom, in de directe tegenwoordigheid van God, met een waarachtig hart en in volle zekerheid van het geloof (Hebr. 10:19vv.).

In meer algemene zin is trouwens het héle leven van een christen een lofofferdienst, een ‘eredienst’, die welgevallig is voor God. De Schrift zegt dit zelf: ‘Ik vermaan u dan, broeders, door de ontfermingen van God, dat u uw lichamen stelt tot een levende offerande, heilig, voor God welbehaaglijk, [dat is] uw redelijke dienst’

(Rom. 12:1; de NBG-vert. gebruikt hier het woord 'eredienst'). Ons leven in het vlees, ons bestaan in het lichaam, dienen wij helemaal aan God te wijden. Dat is onze redelijke eredienst, onze verstandelijke godsdienst. Het woord dat hier voor 'offerande' wordt gebruikt, betekent letterlijk 'slachtoffer'. Het duidt elders in het Nieuwe Testament de dierenoffers aan die onder het Oude Verbond werden geofferd. Tevens wordt het gebruikt voor het werk van Christus op het kruis als de vervulling van de levitische offeranden (Ef. 5:2; Hebr. 9:23). God heeft recht op ons leven, op onze toewijding, op onze dienst. Als verlost door het kostbare bloed van Christus zijn wij een volk dat uitsluitend aan God toebehoort, een koninkrijk van priesters en een heilig volk (vgl. Ex. 19:5-6; Tit. 2:14).

7.2. De parallel met Israël

Maar in engere zin opgevat hebben de begrippen 'eredienst' en 'offerdienst' natuurlijk betrekking op de lofprijzing van God door Zijn volk. De parallel met Israël maakt dit duidelijk. Zoals Israël God ontmoette bij de tent der samenkomst in de woestijn, en later bij de tempel in het Beloofde Land, om Hem met hun offeranden te dienen en te eren, zo mogen christenen God ontmoeten in hun samenkomsten, Hem aanbidden en Hem hun offers van lof en dank aanbieden (vgl. 1 Kor. 14:25; 2 Kor. 6:16).

Vandaar dat de eredienst van Israël ook van grote typologische waarde voor ons is. De oudtestamentische offers wijzen op verschillende facetten van het ene, volmaakte offer van Christus. Wanneer wij nu als gelovigen samenkomen om, bij de tekenen van brood en wijn, terug te denken aan dat offer, brengen wij God onze lofoffers en offeren wij dus 'slachtoffers van lof'. Zoals de Israëliet God ontmoette bij het brandofferaltair in de voorhof, zo ontmoet de gelovige nu God de Vader en Christus bij de Avondmaalsviering aan de Tafel des Heren (1 Kor. 10:16-18; Hebr. 13:10).

De bijbelse inhoud van het woord 'eredienst' wordt dus nader omschreven door woorden als 'lofofferdienst', 'priesterdienst' en

‘altaardienst’. Bij de Avondmaalsviering naderen de gelovigen als priesters tot de Tafel des Heren – het ‘christelijke’ altaar – om hun offeranden van lof en dank te brengen. Wij denken dan speciaal aan Christus als de Gestorvene, als het geslachte Lam. Dit brengt ons tot aanbidding nu al hier op aarde, zoals dat straks in de hemel tot in eeuwigheid het geval zal zijn (zie Openb. 5:6vv.).

7.3. Christus, de Bedienaar van het heiligdom

Ongetwijfeld is Christus ook als de Opgestane in ons midden, als Degene die dood geweest is maar die nu levend is tot in alle eeuwigheid. Zó verscheen Hij namelijk op de eerste dag van de week aan Zijn discipelen en kwam Hij in hun midden (Joh. 20:19vv.; vgl. Openb. 1:18). Maar hierbij toonde Hij hun Zijn doorboorde handen en Zijn doorstoken zijde. Op die manier vroeg Hij hun aandacht voor de zichtbare tekenen van Zijn lijden en sterven.

Evenzo herinnert Christus ons iedere eerste dag van de week – dus op de dag van Zijn opstanding uit de doden – bij de tekenen van brood en wijn aan de dood die Hij moest smaken. Wij verkondigen Zijn dood, totdat Hij komt om ons in te voeren in de eeuwige rust. Hij bepaalt ons door de werking van Zijn Geest bij de geweldige resultaten van Zijn werk. Daarbij heft Hij Zelf de lofzang aan in het midden van de Gemeente, tot eer van God de Vader (Hebr. 2:12; vgl. Ps. 22:23). Als ware ‘priesterzonen’ en ‘tempelzangers’ bezingen wij Gods lof. Christus Zelf is onze Hogepriester, die dienst verricht in het hemelse heiligdom; en wij mogen door Hem als een heilig priesterdom met onze lofoffers tot God naderen.

In de kerken van de Reformatie ligt grote nadruk op de bediening van Gods Woord; het aspect van de gezamenlijke offerdienst is daar sterk bij ten achter gesteld. Het katholieke altaar is immers vervangen door de kansel, de predikstoel. Wanneer de lofofferdienst en de Avondmaalsviering weer centraal wordt gesteld in het gemeentelijk leven, kan men echter evengoed in eenzijdigheden ver-

vallen, bijvoorbeeld doordat men de woordbediening of andere samenkomsten – zoals een bidstond of bijbelstudiesamenkomst – gaat onderwaarden.

8. Bidden en profeteren

'Oordeelt bij uzelf: Is het gepast dat een vrouw ongedekt tot God bidt?'

1 Korintiërs 11:13

8.1. Gods orde in de schepping

Het gaat in dit bijbelhoofdstuk vooral om het onderwerp van de hoofdbedekking van de vrouw, en wel in verband met haar plaats in Gods scheppingsorde. Er is een goddelijke rangorde in de schepping, een gezagsorde van boven naar beneden, die schematisch als volgt kan worden aangegeven: God - Christus - man - vrouw (zie 1 Kor. 11:3):

- (1) God is de Oorsprong van alles en het Hoofd van Christus, die het beeld van de onzichtbare God is en de eerste plaats inneemt in de hele schepping (Kol. 1:15). Als Mens heeft Christus hier op aarde de plaats van onderworpenheid aan Zijn God en Vader ingenomen;
- (2) Christus is Degene door Wie alle dingen geworden zijn, het Hoofd van alles en daarom ook het Hoofd van iedere man;
- (3) de gelovige man representeert nu Christus op aarde. Hij vertegenwoordigt zijn hemelse Hoofd en spreidt Gods heerlijkheid tentoon met ongedekt hoofd;
- (4) de man is het hoofd van de vrouw. Dat laatste heeft te maken met de orde bij de schepping. De man is eerst geschapen, *daarna* de vrouw (1 Tim. 2:13). De vrouw is bovendien *uit* de man genomen. De vrouw completeert de man en vertoont *zijn* heerlijkheid, die bij het bidden en profeteren niet mag worden gezien, omdat daarbij alleen de heerlijkheid van God en van

Christus zichtbaar moet zijn. Daarom bedekt de vrouw haar hoofd, en de man doet dit niet. Dit is een les in symboliek en er zijn toeschouwers vanuit de onzichtbare wereld, de engelen, die opmerken of de goddelijke orde wordt gerespecteerd door de gelovigen (1 Kor. 11:4-10).

8.2. Bidden en profeteren

Welnu, het is duidelijk dat het terrein van de scheppingswerkelijkheid een *wijdere* kring is dan de sfeer van de gemeente, het verlore volk van God. Het bidden en profeteren vindt in *beide* kringen plaats, ook door zusters (zij het niet altijd op dezelfde manier). Bidden is een activiteit waarin men zich *tot God* richt, profeteren is juist omgekeerd: dan richt men zich namens God *tot mensen*. De man neemt met ongedekt hoofd deel aan deze activiteiten, de vrouw juist met gedekt hoofd (vs. 3-7).

Pas later volgen in 1 Korintiërs 14:34-37 verdere instructies ten aanzien van de vrouwen, *namelijk dat zij dienen te zwijgen in de gemeenten*. In dit gedeelte is ook uitsluitend sprake van *profeten*, niet van *profetessen*. Dit is een nadere precisering, een *aanscherping* van 1 Korintiërs 11, dat meer in algemene zin de plaats van de vrouw in de goddelijke rang- en gezagsorde behandelt. Buiten de gemeentelijke bijeenkomsten is er voor zusters zeker de mogelijkheid om te bidden en te profeteren. Denk aan de vier profeterende dochters van de evangelist Filippus (Hand. 21:9); zij worden overigens geen 'profetessen' genoemd, en in dit hoofdstuk valt verder de nadruk op het optreden van de profeet Agabus.

8.3. De reikwijdte van het zwijggebod

Dit zwijggebod 'in de gemeenten' geldt voor al die aspecten van het samenkomen waarbij men optreedt als de 'mond' van de vergaderde gelovigen. Dat is iedere activiteit die *leiding* geeft aan de aanbidding. Dan gaat het uiteraard niet om aanbiddingsleiders of

iets dergelijks, zoals men die in vele gemeenten kent. De opgestane Heer is Zélf de Leider van de aanbidding, want Hij is Degene die de lofzang aanheft te midden van de Gemeente (Hebr. 2:12). De broeders (1 Kor. 14:26 HV) geven gestalte, vorm, uitdrukking, of zo men wil *leiding* aan de eredienst in afhankelijkheid van de Heer Zelf, die de Gastheer is.

Wanneer men het hardop bidden en het opgeven van liederen door zusters tijdens de ‘onderlinge bijeenkomst’ (Hebr. 10:25) verdedigt, moet men ook het profeteren en het leren door zusters toestaan. Er is wat dit betreft geen wezenlijk verschil tussen de activiteiten ‘bidden’ en ‘profeteren’, alléén een verschil in richting – namelijk naar *God* of naar de *mensen* toe. Maar geen van beide activiteiten is geoorloofd voor de vrouw binnen het kader van openbare, gemeentelijke samenkomsten, zoals 1 Timoteüs 2 bevestigt. Dat hoofdstuk spreekt immers over het bidden in elke plaats, dat alleen door *mannen* dient te gebeuren, en tevens over de tooi van de vrouw en het gebod dat zij zich stil, in alle onderdanigheid, moet *laten* leren. De scheppingsorde alsmede de rangorde in de zondeval vormen voor de geïnspireerde apostel de argumenten waarmee hij zijn voorschriften onderbouwt.

In 1 Korintiërs 14:26 worden met name de *broeders* aangesproken als degenen die verantwoordelijk zijn voor de gang van zaken tijdens de samenkomst (de NBV paraphraseert hier en ook elders ten onrechte ‘broeders en zusters’). Het opgeven van een lied, een psalm, ligt op hetzelfde vlak als het uitspreken van een gebed. De Gemeente richt zich hierin tot God. Daarna volgt een leer en een openbaring – wat met onderwijs van Godswege te maken heeft aan de Gemeente. Al deze activiteiten vallen onder de verzamelnaam ‘*bidden en profeteren*’ in 1 Korintiërs 11. Het zwijggebod van 1 Korintiërs 14:34vv. beperkt zich zeker niet tot het beoordelen van eerder uitgesproken profetieën in de gemeentelijke bijeenkomst.

Er wordt hier een ander, heel algemeen gesteld onderwerp aangesneden. De zusters dienen te zwijgen ‘in de gemeenten’. Dat is dus een zeer algemeén voorschrift. Maar stel nu dat ze met vragen

zitten en iets willen leren. In dat geval moeten zij dat thuis doen, zegt de apostel. Als het vragen stellen door zusters reeds wordt verboden in de gemeentelijke samenkomst, is het duidelijk dat dit óók geldt voor alle andere activiteiten die openlijk uitdrukking geven aan de gemeenschappelijke gevoelens of gedachten, alle bijdragen die leiding of vorm geven aan het verloop van de bijeenkomst.

8.4. Het voorbeeld van Hanna in de tempel

Eli, de priester, vond het vreemd dat Hanna's stem niet te horen was terwijl zij bad in Gods huis. Hanna had inderdaad niet slechts zwijgend maar ook hardop kunnen bidden in de tempel (1 Sam. 1:9vv.). Maar hier gaat het om zuiver persóónlijk gebed, niet om een vergadering van het hele volk van God bij de tent der samenkomst. Aan dat laatste gebeuren – op het 'uur van het gebed' bij het brengen van het avondoffer – gaven de priesters en de Levieten leiding. Zo kan een zuster ook nu met alle vrijmoedigheid tot God naderen en zich hardop uitspreken in het gebed (Hebr. 10:19). Zij wordt daarbij niet zoals de Israëliet eertijds belemmerd door de beperkingen van een aards heiligdom. Zij behoeft zich niet eerst naar een 'Godshuis' of een 'huis van gebed' te begeven. De enige beperking in de nieuwtestamentische bedeling is dat het (1) niet plaatsvindt tijdens het samenkomen van de gemeente, en dat (2) in andere situaties de zuster bij het hardop bidden of profeteren een hoofdbedekking draagt als het teken, het symbool van het gezag waaronder zij staat.

Bovendien zingen de zusters hardop mee in de samenkomsten en spreken zij bij het bidden met de hele gemeente het 'Amen' uit. De hoofdbedekking is ook dan een bijbelse vereiste voor zusters, omdat ze deelnemen aan het 'bidden en profeteren' (hoewel ze niet apart op de voorgrond treden). Het samen *zingen* kan als een vorm van gezamenlijk *profeteren* worden beschouwd: het elkaar leren en vermanen met psalmen, lofzangen en geestelijke liederen (Kol. 3:16; vgl. het profeteren van de zangers in 1 Kron. 25:1-3). Het gevaar van heersen over de man, of leiding geven aan de bijeen-

komst is hierbij totaal niet aan de orde. Ook de kinderen doen mee aan deze gezamenlijke activiteiten, zelfs als zij nog niet bekeerd zijn. Het zingen van de kinderen heeft trouwens een belangrijk *opvoedkundig* element; veel kinderen zijn gelukkig wel bekeerd en zij kunnen de liederen dus van harte meezingen in de samenkomsten.

Het aanbidden in geest en waarheid, zoals dat in Johannes 4 genoemd wordt, geldt natuurlijk ook voor de zusters. Zij aanbidden ook, zij brengen ook een lofoffer. Maar de vraag is *hoe*, op welke *wijze* dit in het samenkomen gestalte moet krijgen. Wat is het aandeel van mannen, en wat is de bijdrage van zusters? Hiertoe hebben wij de voorschriften van Paulus, zoals boven geschetst. God ziet het hart aan en de stille aanbedding in het hart van al Zijn kinderen, van broeders én zusters, is voor Hem van het hoogste belang.

8.5. Andere voorbeelden van bidden en profeteren

(a) De Samaritaanse vrouw gaf een *persoonlijk getuigenis* aan haar volksgenoten (Joh. 4), dat is heel wat anders dan dat zij op haar beurt als *lerares* ging optreden. Zij verwees de mensen slechts naar Christus. Uiteraard mag (moet) een zuster in haar omgeving een persoonlijk getuigenis afleggen van de Heiland. Dit heeft niet betrekking op de samenkomsten van de gelovigen.

(b) De kromgebogen vrouw verheerlijkte God in de synagoge (Luc. 13). In de eerste plaats is dit niet hetzelfde als 'te midden van de gemeente'. Voor de gemeente van God gelden ándere voorschriften dan voor de synagoge. In de synagoge zaten mannen en vrouwen strikt gescheiden. De vrouw kon niet het woord nemen. De Heer Jezus richtte Zich echter tot haar en riep haar bij Zich. Het was een uitzonderlijke situatie, en heel begrijpelijk dat zij God dank bracht voor haar genezing. *Uitzonderlijke* situaties kunnen niet normatief gemaakt worden voor het *normale* leven van de Gemeente van God.

(c) Handelingen 1:14 zegt dat de elven eendrachtig volhardden in het gebed, met enige vrouwen en Maria. Dit vers zegt echter totaal niets over het hardop deelnemen van deze zusters aan het gemeenschappelijk gebed. De broeders zijn steeds in de Schrift de 'mond' van de vergaderde gelovigen. Nog veel minder gewettigd is de stelling dat de vrouwen participeerden in de verkiezing van Mattias. Dit wordt door de context ook weerlegd: in de verzen 15 en 16 is uitsluitend sprake van mannen *broeders*.

(d) Dat van Febe verondersteld mag worden dat zij in het openbaar een leidende positie innam, omdat zij een 'voorstandster' was (SV), is slechts 'wishful thinking'. Het Gr. woord 'prostates' komt niet voor in het Nieuwe Testament, de vrouwelijke vorm 'prostatis' uitsluitend deze ene keer (Rom. 16:2). De betekenis is *patrones* of *beschermster*. Volgens de woordenboeken gaat het niet om een leidende functie in de technische zin van het woord, maar om *ondersteunen*, *zorg* dragen, *bijstand* verlenen. Daarom wordt zij ook een 'dienares' van de plaatselijke gemeente genoemd – en voor zo'n spontane dienst is géén menselijke (ambtelijke) aanstelling nodig!

(e) De genoemde voorbeelden verdienen nog steeds navolging, zonder daarbij in speculatieve gedachten of onjuiste praktijken te vervallen. Soms worden die door vrije vertalingen ook in de hand gewerkt. Zo wordt in Filippenzen 4:3, althans in de NBG-vertaling, de suggestie gewekt dat Euodia en Syntyche samen met Paulus in *de prediking van* het evangelie zouden hebben gestreden. In de grondtekst staat alleen dat zij met hem 'in het evangelie' hebben gestreden, wat geen woordverkondiging hoeft in te houden.

(f) Ook de veronderstelling die soms geuit wordt, dat Priscilla en Aquila 'leiders van een huisgemeente' zouden zijn geweest, valt onder dezelfde categorie van menselijke bespiegelingen. Laten wij ons houden aan de Schrift alléén en ons niet door tendensen in de westerse cultuur laten beïnvloeden (1 Kor. 11:2; Kol. 4:12).

9. Als leden van één lichaam

'Want zoals het lichaam één is en vele leden heeft, en alle leden van het lichaam, hoewel vele, één lichaam zijn, zo ook Christus. Immers, wij allen zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt, hetzij Joden hetzij Grieken, hetzij slaven hetzij vrijen, en ons allen is van één Geest te drinken gegeven.'

1 Korintiërs 12:12-13

'Ik vermaan u dan, ik, de gevangene in de Heer, dat u wandelt waardig de roeping waarmee u bent geroepen, terwijl u in alle nederigheid en zachtmoedigheid met lankmoedigheid elkaar in liefde verdraagt en u beijvert de eenheid van de Geest te bewaren in de band van de vrede.'

Efeziërs 4:1-3

9.1. Eén brood, één lichaam

Als ik een lid ben van de Gemeente van God, dan ben ik dat naar Gods gedachten *overal*. Als ik naar een ander deel van de wereld ga waar gelovigen de naam aanroepen van Jezus Christus onze Heer, dan ben ik een lid, niet door permissie of uit beleefdheid, maar op grond van de erkenning wereldwijd door gelovigen van het recht dat de genade mij heeft gegeven. Ik ben gedoopt door de Geest en *daardoor* ben ik een lid van het lichaam van Christus, waar ik mij ook bevind.

In de dagen van de apostelen was dat 'lidmaatschap' algemeen bekend, geen enkel ander. Er konden verschillen van opvatting zijn. Aansporing kon nodig zijn om 'hetzelfde te bedenken', en: 'Waartoe wij echter gekomen zijn, laten wij in hetzelfde spoor ver-

der wandelen' (Fil. 2:2; 3:16). Sommigen aten alleen plantaardig voedsel, anderen aten vlees. Maar de Geest zei en zegt nog steeds: '*Daarom neemt elkaar aan [of: ontvangt elkaar], zoals ook Christus u heeft aangenomen tot heerlijkheid van God*' (Rom. 15:7).

Welnu, de heerlijkheid van God is niet slechts verbonden met *sommige* maar met *alle* leden van het lichaam van Christus. Als zelfs het zwakste lid wordt buitengesloten, behalve ingeval van noodzakelijke schriftuurlijke tucht, wordt die heerlijkheid dus evenzeer vergeten of geminacht; en diegenen die schuldig staan aan dergelijke buitensluiting moet men mijden als mensen die tweedracht verwekken en struikelblokken opwerpen tegen de leer die we geleerd hebben (Rom. 16:17).

9.2. De eenheid van de Geest bewaren in de band van de vrede

Het woord 'beijveren' in Efeziërs 4 houdt meer in dan 'pogen' of 'trachten'. 'Trachten' is een woord dat van toepassing is op het nastreven van een doel waarbij het helemaal niet zeker is dat men dat doel zal bereiken, maar in elk geval 'tracht' men het te bereiken. Dit is echter niet de betekenis van het woord dat we hier vinden. Het gaat hier om het toepassen van *ijver* bij het ter harte nemen en het beleven van iets dat al waar is, nl. ijver om de eenheid van de Geest te *bewaren* in de band van de vrede. Er staat niet dat we eenheid moeten *maken*, maar dat we ons moeten beijveren de bestaande eenheid te *handhaven*. De eenheid van de Geest is namelijk een bestaande zaak. We moeten er echter wel uitdrukking aan geven in de praktijk. We hoeven zelf geen eenheid te gaan maken in deze tijd, en het is evenmin zo dat God die eenheid straks in de hemel pas zal vormen. Er is een bestaande eenheid, hier en nu, die door de Geest van God tot stand is gebracht; en het is duidelijk onze verantwoordelijkheid die eenheid op aarde te *bewaren*.

Ongetwijfeld valt er veel te leren uit het feit dat deze eenheid werkelijk de eenheid *van de Geest* is, zoals ze hier wordt genoemd. Het is dus helemaal niet zo, dat het alleen maar gaat om een eenheid van ónze kant. Evenmin is het de eenheid van het lichaam van

Christus, hoewel die één van de resultaten is van de uitstorting van de Heilige Geest. De eenheid wordt hier omschreven als de eenheid *van de Geest*, dezelfde Geest die tevens allen die geloven, hetzij Joden of Grieken, hetzij slaven of vrijen, tot één *lichaam* heeft gedoopt. De nadruk ligt dus op de Heilige Geest, de Bewerker en de actieve bron en kracht van eenheid. Maar deze eenheid van de Geest vóóronderstelt wel de eenheid van het lichaam van Christus, en sluit die ook in.

Dit laatste, de waarheid van het éne lichaam, is eveneens een wezenlijke en blijvende realiteit. Het is dan ook volkomen onjuist te spreken over 'de verscheurdheid van het lichaam van Christus'. Zo spreekt Gods Woord nooit. Zoals er geen been van Christus Zelf gebroken mocht worden, zo kan het lichaam van Christus, d.i. de Gemeente, niet gescheurd worden. Er is één lichaam en één Geest, evenals er ook één hoop van onze roeping is. Dit zijn wezenlijke, blijvende en onveranderlijke waarheden met betrekking tot de nieuwe relatie waarin we als christenen zijn gebracht. Zo zeker als er één Geest uit de hemel is gezonden, zo zeker is er maar één lichaam op aarde. Maar wat de leden van het lichaam moeten bewaren, is de eenheid *van de Geest*.

Het is dus niet, zoals velen het uitleggen, de eenheid van onze *geesten*, doordat de Heer elke gelovige afzonderlijk en allen tezamen verder leidt in de gemeenschap met de Vader en de Zoon. Dit is zeker een heel wenselijke en goede zaak. Deze eenheid van gemeenschap heeft te maken met wat we vinden in Johannes 17. Het gebed van Christus met het oog op de eenheid van Gods kinderen heeft betrekking op ons één zijn in de Vader en de Zoon. Dit is een eenheid van leven en gemeenschap, die ten grondslag ligt aan onze *praktische* openbaring van eenheid.

Maar in Efeziërs 4 gaat het om iets anders, zoals trouwens in het algemeen in de geschriften van Paulus, waar sprake is van de waarheid van het 'lichaam'. Hier gaat het om het heerlijke en blijvende feit dat God een eenheid tot stand heeft gebracht tot Zijn eer door de tegenwoordigheid van de Heilige Geest, die ons verenigd heeft

met Christus als het verheerlijkte Hoofd in de hemel. Deze eenheid is een *bestaand* feit, waaraan op geen enkele wijze afbreuk kan worden gedaan door de praktische toestand van de gelovigen.

Sinds de Pinksterdag is deze goddelijke eenheid op aarde gevormd, een eenheid die méér is dan alleen maar het totaal van de afzonderlijke gelovigen die door genade geroepen zijn: ze zijn tot een werkelijke éénheid gesmeed door de Geest van God. Er is een goddelijk *genootschap* hier op aarde gevormd, als men zo'n uitdrukking tenminste hiervoor mag gebruiken. Dit goddelijke gezelschap is niet in het leven geroepen door de personen die er deel van uitmaken, hoewel men natuurlijk mag aannemen dat zij volledig zullen instemmen met de genade die hen zo heeft één gemaakt. Nee, de Gemeente van God is gevormd door de wil van *God*. Het was het voornemen van Zijn genade haar te vormen en de uitvoering ervan is het gevolg van Zijn kracht, doordat de Geest van God de Bewerker van deze wonderbare eenheid is. Juist om die reden heeft de Heilige Geest er het grootste belang bij deze eenheid te realiseren tot verheerlijking van Christus en in overeenstemming met de raadsbesluiten van de Vader. Deze eenheid wordt de eenheid *van de Geest* genoemd. Niemand kan die evenwel bewaren als hij de waarheid van het éne lichaam van Christus ook maar een ogenblik – in beginsel of in de praktijk – uit het oog verliest.

9.3. Twee verkeerde vormen van eenheid

Er zijn diverse manieren waarop gelovigen kunnen falen in het bewaren van deze eenheid. In het algemeen gebeurt dat op twee verschillende manieren, die elkaars tegengestelde zijn; en beide dwalingen zijn even wijd verbreid. De ene is dat men een eenheid vormt die *ruimer* is dan die van de Geest, de andere dat men een eenheid maakt die *nauwer* is. Aan de ene kant is er het gevaar van een wereldsgezinde openheid, aan de andere kant dat van louter partijzucht. En deze gevaren zijn zo groot, dat alleen de Geest van God ons kan bewaren, en wel doordat Hij onze blik op Christus gericht houdt door het Woord. Maar wat het oogmerk of het excuus

ook is dat men heeft, ten diepste is het natuurlijk de menselijke eigenwil, die ten grondslag ligt aan deze dwalingen en die zich hierbij verzet tegen de wil van God.

In het eerste geval zijn de mensen ertoe geneigd de eenheid *ruimer* te maken dan God het wil. Ze willen dan grote aantallen toevoegen, die niet werkelijk tot het lichaam van Christus behoren en zonder voldoende grond als Zijn eigendom worden beschouwd. Wat een oneer is dat voor Zijn naam! Ik spreek nu niet over mogelijke vergissingen bij het beoordelen of iemand een waar gelovige is, maar over het opzettelijke streven, mensen die zelf niet eens belijden leden van Christus te zijn (en waarvan het duidelijk is dat ze nooit uit de dood zijn overgegaan in het leven) tóch te willen behandelen als behorend tot het lichaam van Christus. Rome heeft dit gedaan toen het West-Europa beheerste in de middeleeuwen. En de oosterse kerken, de Griekse, de Nestoriaanse etc., waren niet beter. Ze zetten de praktijk voort die er al bestond in de katholieke kerk, vóórdat de grote scheuring tussen de oosterse en de westerse christenheid plaatsvond in het jaar 1054. Ze zochten allemaal de wereld en lieten die toe door middel van inzetten voor het vlees, terwijl het bezitten van een waar geloof en van de Geest van God buiten beschouwing werd gelaten.

Hoewel er met de Reformatie veel veranderde, werd deze radicale vergissing onvoldoende gecorrigeerd. Het protestantisme verwierp Rome, de vrouw die heerste over de naties, maar het richtte in ieder rijk waar het invloed kreeg zijn eigen onafhankelijke godsdienst op met de steun van de overheid van het betreffende land. Zo bleef men het bijbelse beginsel van de eenheid van de Geest negeren en ontstonden de grote protestantse staatskerken. Deze kerken staan open voor het hele volk en stellen niet de eis van persoonlijk geloof en leven uit God en nog minder van de gave van de Heilige Geest, zoals dat in de begintijd het geval was (Hand. 11:16-17). Ze vertonen meer het beeld van Israël ten tijde van het Oude Testament dan dat van de nieuwtestamentische Gemeente, waarin Jood noch Griek is en allen één zijn in Christus Jezus. Men denkt dan in termen van gedoopte, christelijke naties.

Is het niet duidelijk dat men in een staatskerk onmogelijk de eenheid *van de Geest* kan bewaren? Men kan een waar christen zijn, een oprecht kind van God, maar het is ondenkbaar en volslagen irreëel als lid van een staatskerk binnen dit instituut de eenheid van de Geest te bewaren. Men spreekt over de Kerk *van* Engeland, niet over de Gemeente van God *in* Engeland. Nog minder denkt men aan het feit dat de eenheid die de Geest bewerkt heeft, niet beperkt is tot de grenzen van een bepaald land maar alle gelovigen over de hele aarde insluit. De kwestie is dat men, toen men de rooms-katholieke kerk verliet, een totaal *andere* eenheid is gaan vormen dan de eenheid van de Geest – en die daarmee volkomen in strijd is. Als ze met volledig succes zou worden doorgevoerd, zou ze het hele volk omvatten (behalve misschien degenen die elke vorm van godsdienst afwijzen; bovendien is er wel een kerkorde die in gevallen van ernstig en openlijk kwaad voorziet). Het is echter bekend dat er overal en bijna in elke familie personen zijn met een goede of minder goede reputatie, die alleen op ritualistische gronden belijden christen te zijn, hoewel ze weten dat ze niet opnieuw geboren zijn en niet tot het lichaam van Christus behoren. De meesten van hen zouden er ook voor terugschrikken ‘heiligen’ te worden genoemd, terwijl ze niet aarzelen dit woord als spotnaam te gebruiken voor kinderen van God die zichzelf noemen zoals de Schrift hen noemt. Het is duidelijk dat mensen die ontkennen dat God hen tot ‘heiligen’ heeft gemaakt, dat inderdaad ook niet zijn. Want men kan zich toch werkelijk niet indenken dat een waar gelovige zover afdwaalt of zo weinig licht bezit, dat hij een scheldwoord maakt van de omschrijving die God voor Zijn kinderen gebruikt. Als men zo denkt en spreekt, zal men beslist niet wandelen zoals het heiligen betaamt.

Welnu, als iemand geen *heilige* is – zoals de Schrift de gelovige noemt – dan is hij zeker geen *christen* (hoewel God hem als náám-christen zal oordelen). Want iedere ware christen is een heilige, en nog heel wat meer dan dat. In de tijd van het Oude Testament waren er al heiligen, hoewel ze nog vóór het kruis van Christus leefden. Deze heiligen waren echter geen christenen. Een christen is een heilige van ná het kruis, nádat het verlossingswerk is vol-

bracht. Hij is voor God geheiligd: afgezonderd door het geloof in het evangelie, door de kracht van de Heilige Geest, op grond van het volbrachte werk van Christus. Wat hij daarvoor van nature ook mag zijn geweest, hij is nu met Christus levend gemaakt en God heeft hem al zijn misdaden vergeven. Hij is nabij gebracht door het bloed van Christus en mag als een kind tot God naderen. Hij is niet alleen een heilige, maar ook een kind van God, en tevens een lid van het lichaam van Christus.

Tot zulke personen komt de oproep zich te beijveren de eenheid van de Geest te bewaren in de band van de vrede en alles af te wijzen wat daarmee in strijd is. En het is niet voldoende dat de innerlijke gezindheid en het uiterlijke persoonlijke gedrag in overeenstemming zijn met de eenheid van de Geest. Deze eenheid moet ook gemeenschappelijk tot uitdrukking worden gebracht. Het is ernstig als christenen dat over het hoofd zien. Maar gebeurt dat niet als men een vorm van eenheid erkent die niet van de Geest is? Een staatskerk is niet het werk van de Geest. Wie die vorm van gemeenschap erkent, staat duidelijk niet op de grondslag waarop de Schrift alle heiligen op aarde plaatst. Hoe kan men als aanhanger van de vaderlandse kerk de eenheid *van de Geest* bewaren? Zeker, men kan wel een waar kind van God zijn en in het algemeen een goede wandel hebben; en zij die zich beijveren de eenheid van de Geest tot uitdrukking te brengen, zullen zeker liefde en zorg voor zulke gelovigen hebben. Want als zij in overeenstemming met hun roeping wandelen, zullen zij bidden voor de verlossing van alle kinderen van God uit systemen die in strijd zijn met de wil en het woord van de Heer.

Ongetwijfeld staan zulke gelovigen op een grondslag die veel ruimer is dan die van de Geest. Een staatskerk is een vorm van eenheid die een plaats inruimt voor het vlees en voor de wereld, doordat ze gegrond is op ceremoniën waaraan iedere burger kan deelnemen. Dat is geen ware eenheid. De ware, schriftuurlijke eenheid sluit deze en elke andere menselijke vorm van eenheid uit. Zoals men geen twee heren kan dienen, kan men ook niet deelhebben aan twee vormen van gemeenschap. De eenheid van de Geest van God laat geen concurrerend model van eenheid toe.

9.4. Het gevaar van sektarisme

Er is echter ook een tweede vorm van afwijking van de waarheid, die Gods kinderen belet de eenheid van de Geest te bewaren. Men kan in het tegenovergestelde uiterste vervallen door een eenheid te scheppen die niet ruimer, maar *nauwer* is dan de eenheid van de Geest. Door een verkeerde toepassing van de leer of van de tucht maakt men dan een eenheid, die niet alleen in de praktijk maar ook in beginsel en opzet enger is dan het lichaam van Christus. Staan zulke personen op een goddelijke grondslag? Ik geloof van niet.

In deze fout vervalt men als men openlijk een eigen vorm van gemeentelijk bestuur instelt of onopgemerkt een systeem van ongeschreven regels invoert, waardoor andere gelovigen, die wel godvruchtig zijn maar deze regels niet kunnen accepteren, worden buitengesloten. Hier hebben we het beginsel van een sekte. Er worden dan eisen gesteld die de Heer niet gebiedt in Zijn Woord, maar waaraan in de praktijk evenveel – of meestal nog meer – gezag wordt toegekend. Deze eisen kunnen streng zijn maar ook vaag, afhankelijk van de gedragslijn die gevolgd wordt of van de persoonlijke voorkeur van hen die zich tot leiders opwerpen. Een gemeenschap die een dergelijk karakter vertoont, heeft de vorm van een sekte. In tegenstelling tot een staatskerk, die de grenzen te wijd trekt, is de grondslag van een sekte te smal. In dit geval wordt er verdeeldheid gezaaid onder hen die in feite bij elkaar horen, doordat men onschriftuurlijke eisen stelt die er alleen maar toe dienen om gestalte te geven aan het onderscheid tussen de betreffende gelovigen en hun broeders. En als dit gevonden wordt bij gelovigen die beter zouden moeten weten, dan zijn zij *schuldiger* dan anderen.

Als gevolg van dit sektarisme zijn Gods kinderen dikwijls verstrooid door twijfelachtige of foutieve tucht, en eenzijdig beklemtoonde of verkéerde leringen. Sommigen geven de voorkeur aan een gemeenschap die dít karakter draagt, anderen aan een kerk die juist dát karakter heeft. Sommigen leggen misschien de nadruk op

bepaalde inzichten ten aanzien van de komst van Christus of Zijn Koninkrijk, anderen hebben zekere wensen met betrekking tot predikanten, opzieners, oudsten etc., en weer anderen willen een aantal voorschriften voor de doop. Maar al deze kerkelijke wetgevers schijnen zich totaal niet bewust te zijn van het feit, dat hun verkeerde gebruik van deze leringen of praktijken onverenigbaar is met het bewaren van de eenheid van de Geest in de band van de vrede! Zij dwalen, zo niet in hun inzichten, dan in elk geval in de wijze waarop die aan anderen worden opgelegd.

*Door God bijeen vergaderd,
één volk dat Hem behoort,
als kind'ren van één Vader;
één doop, één Geest, één Woord.*

*Zo offert allerwegen
Uw volk U lof en prijs.
Één naam is aller zegen,
één brood is aller spijs.*

10. Gods plan met Israël en de Gemeente

*‘Immers, wij allen zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt,
hetzij Joden hetzij Grieken, hetzij slaven hetzij vrijen.’*

1 Korintiërs 12:13

*‘(...) totdat wij allen komen tot de eenheid van het geloof en van
de kennis van de Zoon van God, tot een volwassen man, tot de maat van
de volgroeidheid van de volheid van Christus, opdat wij niet meer
onmondigen zijn, heen en weer bewogen en rondgedreven door elke wind
van de leer, door bedriegerij van de mensen, door hun sluwheid om door
listen te doen dwalen, maar terwijl wij de waarheid vasthouden in liefde,
in alles opgroeien tot Hem die het hoofd is, Christus, uit Wie het hele
lichaam, samengevoegd en verbonden door elk gewricht dat ondersteuning
verleent naar de werking die elk deel is toegemeten, de groei van
het lichaam bewerkt tot opbouw van zichzelf in de liefde.’*

Efeziërs 4:13-16

10.1. Het onderscheid tussen Israël en de Gemeente

Soms wordt men geconfronteerd met de vraag: *‘Waren de oudtestamentische gelovigen ook reeds met Christus verenigd?’* In het calvinistische denken, dat een dergelijke visie verdedigt, valt de nadruk op de schepping en de zondeval – en vervolgens op het ‘genadeverbond’ dat God met de gevallen mens zou hebben gesloten. Dit denken draagt door haar éne verbonds- en kerkvisie, waarin Israël vereenzelvigd wordt met de kerk, een sterk oudtestamen-

tisch stempel. Daarbij maakt het eigenlijk niet zoveel uit of men nu vóór of nà de komst van Christus leeft. Allen zouden in hetzelfde heil delen, dezelfde positie bezitten, en in dezelfde erfenis delen. Maar is dit correct? Zou het geen verschil maken of wij nu vóór of nà de komst van Christus leven?

De Schrift leert ons echter anders. De verlossing in Christus, Zijn sterven en opstanding en hemelvaart, en alles wat daaruit voortvloeit: dat is het grote *middelpunt* van de Schrift en van de heilsgeschiedenis. Dat is dan ook beslissend voor onze positie als gelovigen. De oudtestamentische heiligen waren geen 'christenen', geen gelovigen in de níeuwtestamentische zin van het woord (hoewel oudtestamentische en nieuwtestamentische heiligen essentiële dingen gemeenschappelijk hebben, zoals boete, vergeving e.d.). De gelovige Israëlieten zagen wel verlangend uit naar de komst van de Messias. Sommigen zagen zelfs een glimp van Zijn toekomstige heerlijkheid, zoals Abraham, die zich verheugde dat hij de dag van Christus mocht zien (Joh. 8:56).

In dit verband moet ook worden gewezen op 1 Petrus 1:10-12, waar wij lezen over het getuigenis van Gods Geest in de bijbelschrijvers. De dingen die zij bedienden aangaande Christus' lijd en heerlijkheid, zijn ons nu pas geschonken in het evangelie. Zij worden nu toegepast aan de harten van de gelovigen door de Heilige Geest, die van de hemel is gezonden. Dit verwijst naar de uitstorting van de Geest op de Pinksterdag. Het verlangen van de oudtestamentische profeten naar de komst van de Messias, dit uitzien naar Zijn dag, betekende níet dat zij reeds met Christus verenigd waren. Of dat zij evenals wij leden van Christus' lichaam konden zijn hier op aarde. Christus was immers nog niet op aarde gekomen, Hij had het werk van de verlossing nog niet volbracht, de Heilige Geest was nog niet uitgestort op aarde. Hoe konden deze Israëlieten dan met Hem verenigd zijn, terwijl Hij nog niet eens gekomen was? Laat staan dat zij met een hémelse Christus, d.i. een verheerlijkte *Mens* in de hemel, verenigd zouden kunnen zijn?

Dat zijn allemaal níeuwtestamentische zegeningen, en dat geldt ook van de blijvende inwoning van de Geest in de gelovige, want 'de Geest was er nog niet, omdat Jezus nog niet verheerlijkt was' (Joh. 7:39). De Trooster ging uit van de Vader, en van de verheerlijkte Christus na Diens terugkeer in de hemel (Joh. 14-16). Van de oudtestamentische gelovigen kan men slechts zeggen dat zij op Christus hóópten. Werkelijke éénmaking met Christus werd pas mogelijk na Zijn dood en opstanding. Vergelijk in dit verband ook Christus' eigen uitspraak over het tarwegraan, dat alléén bleef en in de aarde moest vallen en sterven om vervolgens vrucht te kunnen dragen (Joh. 12:24; zie ook Jes. 53, vooral vs. 10).

10.2. Het ontstaan van de Gemeente

Niet vanaf Adam, of vanaf diens val en het begin van het 'genadeverbond', maar vanaf de Pinksterdag bouwt Christus Zijn Gemeente door middel van het bijeenvergaderende werk van de Heilige Geest. Zó heeft de Heer het Zelf ook aangekondigd tijdens Zijn leven op aarde: 'Op deze petra (d.i. 'rotsgrond', oftewel de Rots, de opgestane Christus, de Zoon van de levende God) zál Ik Mijn Gemeente bouwen' (Matt. 16:16,18). Dat feit lag dus zelfs toen Christus op aarde was, nog in de toekomst! De Gemeente is *niet* eenvoudigweg de voortzetting van Israël. De eenheid tussen het oud- en het nieuwtestamentische volk van God is *niet* zonder meer een bijbels gegeven.

Israël stond op een *andere* grondslag voor God dan de Gemeente. De verschillen zijn zelfs groter dan de overeenkomsten. De Gemeente is iets geheel nieuws. Zij is *niet* bij Israël ingelijfd, maar alle gelovigen uit Israël en uit de volken vormen nu sámen het 'lichaam' van de verheerlijkte Heer in de hemel. Inlijving in dit lichaam, in deze verlostte Gemeente vindt *niet* plaats door middel van de waterdoop (die men dan als tegenhanger van de besnijdenis beschouwt), maar door *de doop met de Geest*. Lees 1 Korintiërs 12:13 eens aandachtig: 'Want ook wij allen – dus Christusgelovigen uit Israël en uit de volken – zijn door één Geest tot één lichaam

gedoopt'. De persoonlijke inwoning van de Geest in de christen vormt de band met de Heer in de hemel, ons Hoofd dat bóven is.

10.3. Doop en Avondmaal

De wáterdoop daarentegen heeft te maken met onze positie op aarde. Wij zijn in de dood van Christus ondergedompeld; en daarmee hebben wij de oude wereld die onder het oordeel ligt, verlaten om onszelf in de nieuwe opstandingswereld onder het gezag van de verrezen Heer te plaatsen en voortaan in nieuwheid van leven te wandelen (Rom. 6; 1 Kor. 10; 1 Petr. 3).

De kinderen van de gelovigen behoren niet tot het *lichaam* van Christus zoals zojuist geschetst, maar zij bevinden zich wel in de lichtkring van Gods Woord en Geest. Zij behoren tot het volk van God, het huis van God in *ruímere* zin. Daarom worden zij in de brieven van het Nieuwe Testament ook regelmatig aangesproken op hun verantwoordelijkheid ten opzichte van hun ouders: 'Kinderen' etc. Jezus zégende de kinderen wel en beloofde hun het Koninkrijk, maar Hij dóópte hen niet! Ook in 1 Korintiërs 7:14, waar sprake is van de aparte plaats van kinderen in christelijke gezinnen, komt de doop *niet* ter sprake. Hun aparte plaats wordt bepaald door hun band met de gelovige ouder(s) en de heiligende invloed die daarvan uitgaat, niet door de waterdoop (die een téken van deze bijzondere positie is, mits er ook waarachtig geloof aanwezig is). De waterdoop kan mensen niet tot leden van het nieuwe, voor de hemel bestemde godsvolk maken. De waterdoop lijft ons niet in het lichaam van Christus in, dat gebeurt slechts door de doop met de Geest. De doop met water gaat inderdaad vóórop, juister gezegd het geloof; want 'wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden' (Marc. 16:16). Daarna volgt het Avondmaal, dat uitdrukking geeft aan de eenheid van het lichaam van Christus. Immers, 'wij velen zijn één lichaam' (1 Kor. 10:17).

Dit 'lichaam' van Christus – waarvan Hij het Hoofd in de hemel is – was in het Oude Testament onbekend. Weliswaar hadden

de oudtestamentische gelovigen nieuw leven, leven uit God, dat hun geschonken werd in anticipatie op het werk van Christus. Zij bezaten dat leven echter niet in die rijke mate zoals het nu voor Christus' schapen geldt (zie Joh. 10 en 17), en thans de kennis impliceert van:

- (1) het ééuwige leven;
- (2) kennis van de Vader en van de Vadersnaam;
- (3) kennis van de [op aarde neergedaalde en naar de hemel teruggekeerde] Zoon van de Vader;
- (4) leven in overvloed door de uitstorting van de Heilige Geest op aarde.

10.4. De specifieke plaats van de Gemeente

De Gemeente deelt niet alleen in alle geestelijke zegeningen van het nieuwe verbond, dat aan Israël is beloofd; zij bezit nog veel méér. Specifiek nieuwtestamentische zegeningen zijn: het lid zijn van het lichaam van Christus en het lid zijn van de familie van Gods kinderen. Die zegeningen gaan verder dan verbondsvoorrechten. Het hemelse Hoofd van het lichaam sluit toch geen verbondsbetrekkingen met Zijn leden, terwijl zij reeds door een levende band met elkaar zijn verbonden en geen lid iets kan doen zonder het Hoofd? Zo is het ook met het tweede aspect. De Vader sluit toch geen verbond met Zijn kinderen, de leden van Zijn huisgezin, de voorwerpen van Zijn liefde? Een verbond sluit men met vreemden of met vijanden, eventueel met onderdanen. Maar dat doet men niet met de eigen kinderen, waarmee men reeds door een onverbreekelijke liefdeband verbonden is!

De Gemeente is dus 'beter af' dan Israël, hoewel dat niet betekent dat er geen overeenkomsten tussen beide 'volken' zijn, of gemeenschappelijke zegeningen waarin zij allebei delen. Natuurlijk heeft het offer van Christus ook zijn waarde en kracht voor de oudtestamentische heiligen. Dat betekent echter níét dat oudtestamentische en nieuwtestamentische heiligen precies dezelfde positie en dezelfde zegeningen genieten! Zoals gezegd heeft de

Gemeente een unieke positie hier op aarde als het lichaam van het verheerlijkte Hoofd in de hemel. Dat is het geheimenis dat aan Paulus is toevertrouwd, en dat in zijn brieven wordt onthuld. Het gaat hierbij om hemelse, geestelijke zegeningen van vóór de grondlegging van de wereld, terwijl het deel van Israël meer verband houdt met de *aarde* en dateert vanáf de grondlegging van de wereld (vgl. Ef. 1:4 met Matt. 25:34).

10.5. Taak en toekomst van de Gemeente

Dit onderscheid in de verkiezing benadrukt dat het in deze bedeling niet om hetzelfde volk van God kan gaan. De voortzetting, de continuïteit geldt alleen het aspect dat de Gemeente nu *Gods getuigenis* op aarde is. Israël is dat voordien geweest, maar het is tijdelijk terzijdegesteld. Wij treden in de voetsporen van het gelóóf van de aartsvaders en zijn daardoor geënt op de edele olijfboom, om vrucht voor God te kunnen dragen in deze wereld (Rom. 4 en 11). Wij staan als kandelaars, als lichtdragers van God hier op aarde (Openb. 1-3). Die situatie duurt voort totdat de Gemeente is opgenomen in de heerlijkheid, en de naamchristenheid haar oordeel tegemoet gaat. Na de opname van de Gemeente hervat God Zijn betrekkingen met Zijn oude verbondsvolk.

De leer over de Gemeente (ecclesiologie) en over de toekomst (eschatologie) hangt nauw met elkaar samen. Het Griekse woord voor 'gemeente' of 'kerk' ('ekklesia') is trouwens een heel algemeen woord, dat niet alleen wordt gebruikt voor de volksvergadering in de woestijn (Israël), én voor de uitgeroepenen uit Israël en de volkerenwereld (de Gemeente), maar evengoed voor de vergadering van stemgerechtigde Efeziërs (zie resp. Hand. 7:38; 5:11 en 19:32).

De Gemeente is geen ongeplande tussenbedeling. Wij leven nu weliswaar in de tussentijd, de periode tussen Christus' komst in het vlees en Zijn wederkomst, maar hierin verwezenlijkt God Zijn *eeuwige* raadsbesluiten – die waren in het Oude Testament verborgen en stijgen uit boven Zijn plannen, Zijn regerend handelen met

Israël en de wereld. Na de opname van de Gemeente hervat God weer Zijn openbare wegen met Israël, wat in het Vrederijk zal resulteren in een directe godsregering over de aarde. De Gemeente heeft dan als het 'lichaam' van Christus, die het Hoofd over alle dingen zal zijn, een aparte hemelse plaats, terwijl het aardse Sion het centrum zal vormen van Zijn Messiaanse regering.

11. Een vast fundament in tijden van verval

*'Evenwel, het vaste fundament van God staat en heeft dit zegel:
De Heer kent hen die de Zijnen zijn; en: Laat ieder die de naam van
de Heer noemt, zich onttrekken aan ongerechtigheid.'*

2 Timoteüs 2:19

*'De fundamenten van de muur van de stad waren met allerlei
edelgesteente versierd.'*

Openbaring 21:19

11.1. De dingen die blijven

Het is goed om stil te staan bij de dingen die *blijven* en onveranderlijk zijn. De apostel Paulus schrijft dat het uiterlijk, de gedaante van deze wereld *voorbijgaat* (1 Kor. 7:31). In de brief aan de Hebreëen lezen wij zelfs dat alle zichtbare, alle gemaakte dingen *wankelbaar* zijn (Hebr. 12:27a). Onze jaren gaan snel voorbij en 'wij vliegen heen', schreef Mozes al (Ps. 90:10). Is er wel iets dat blijvend, dat onwankelbaar is? Zeker, de dingen van God zijn blijvend en wie de wil van God doet, blijft zelf ook tot in eeuwigheid. De apostel Johannes schrijft: '(...) de wereld gaat voorbij en haar begeerte, maar wie de wil van God doet, blijft tot in eeuwigheid (1 Joh. 2:17). Wie deel heeft aan Christus, leeft tot in eeuwigheid (Joh. 6:50-58).

Als wij op zoek zijn naar houvast, naar zekerheid, dan moeten wij ons aan *Hem* vastklemmen. Hij is de Rots der eeuwen, het funda-

ment van alles wat blijvend is. Ieder die op Hem zijn levenshuis bouwt, weet dat het goed gebouwd is en *niet* zal wankelen in storm en regen (Luc. 6:46-49).

Christus is ook de hoeksteen, het fundament van de hele Gemeente (1 Kor. 3:10-12; Ef. 2:20; 1 Petr. 2:4-7). De apostelen en de profeten van de nieuwe bedeling vormen door hun woord en getuigenis aangaande Christus eveneens het fundament van de Gemeente, maar Christus Zelf is de uiterste hoeksteen (Matt. 16:18; Ef. 2:20 SV; Openb. 21:14). Gods Woord houdt ons de *fundamentele* waarheden voor, waarop wij in geloof moeten bouwen (vgl. Hebr. 6:1-2).

Maar alles wat hier op aarde is toevertrouwd aan de verantwoordelijkheid van de mens, krijgt te maken met verval, verandering en veroudering. Zo is het helaas ook met de Gemeente als het (grote) huis van God. Allerlei verkeerde leringen hebben hun intrede gedaan. Er zijn predikers die van de waarheid zijn afgeweken en het geloof van sommigen omverwerpen, o.a. door de loochening van de opstanding (2 Tim. 2:14-18).

11.2. Het vaste fundament van God

Toch verzekert de apostel ons dat het vaste fundament van God *staat*. Ondanks alles wat er misgaat in de laatste dagen, staat ongeschokt dit hechte fundament en het heeft ook een zegel, d.i. een stempel met de naam en het devies van de Maker. Het is het vaste fundament van *God*, dat standhoudt in de stormen van de eindtijd. Het werk van God kan niet teloorgaan. Hij kent en verkiest degenen die Hem toebehoren, maar het is ónze verantwoordelijkheid ver te blijven van ongerechtigheid (2 Tim. 2:19b; vgl. Num. 16:5,26). Het is dus nodig duidelijke keuzes te maken tussen goed en kwaad.

Wat wordt nu precies bedoeld met het 'vaste fundament van God'? Moeten wij alleen denken aan het fundament van de Gemeente, het huis van God (1 Kor. 3:10-11; Ef. 2:20). Het beeld van het grote

huis, dat in vers 20 wordt genoemd, hangt echter niet direct samen met het begrip 'fundament' van vers 19. De betekenis is veeleer algemeen, nl. dat er een fundament is dat vaststaat doordat het met God te maken heeft en met Zijn beoordeling van de zaak. God heeft een vaste grondslag. Het woord 'fundament' is trouwens ook afgeleid van een werkwoord dat naast de betekenis van 'funderen', de algemene zin kan hebben van iets 'vaststellen', 'krachtig bevestigen'. In Psalm 11:3 lezen wij: 'Wanneer de grondslagen zijn vernield, wat kan dan de rechtvaardige doen?' Het woord 'grondslagen' wordt hier ook in algemene zin gebruikt. Als alles wankelt, waar kan de rechtvaardige dan nog vastheid vinden?

Het antwoord is dat dit alleen mogelijk is bij God, die in de hemel troont en de harten van de mensen doorgrondt. Het oog van de gelovige wordt dus op God Zelf gericht en op de zekerheid die bij *Hem* te vinden is. Te midden van alle onzekerheid, alle chaos door de ondermijnende activiteit van de vijand, is er toch een vast fundament, een vaste rots in de branding. Die zekerheid houdt in (1) dat de Heer weet wie Hem werkelijk toebehoort, zelfs als dat voor ons te midden van de verwarring op christelijk erf niet altijd vast te stellen is. Tegenover deze zekerheid staat echter een ándere zekerheid, en wel (2) dat het ónze verantwoordelijkheid is te breken met kwaad. Dat doe ik als iemand die 'de naam van de Heer noemt', die Zijn gezag erkent en belijdt en de rechten van God wenst te handhaven (vs. 19b).

Te midden van alles wat wankelt en verdwijnt, te midden van het falen van de Gemeente, verwachten wij de toekomst van God: de dingen die blijven, de dingen die niet wankelbaar zijn, een ónwankelbaar Koninkrijk (Hebr. 12:27b-28). Wij verwachten ook de stad met *fundamenten* (lett. 'die de fundamenten heeft'), waarvan God de ontwerper en bouwmeester is (Hebr. 11:10). Het Nieuwe Jeruzalem, de stad van de levende God, lijkt wel *een en al fundament* te zijn. De diamanten muur van de stad heeft namelijk *twaalf* fundamenten en daarop staan de twaalf namen van de twaalf apostelen van het Lam. De fundamenten zijn versierd met juwelen, die het licht van Gods heerlijkheid weerkaatsen.

De hele stad straalt, blinkt en schittert. Het is het licht van God en van het Lam, dat de stad tot in eeuwigheid verlicht en de fundamenten van edelsteen doet glanzen (Openb. 21:14,18vv). Wat een heerlijke en *zekere* toekomst hebben wij als gelovigen! Bent *u* daarheen onderweg?

12. Ingaan in het heiligdom

'Daar wij dus, broeders, vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus, langs de nieuwe en levende weg die Hij ons heeft ingewijd door het voorhangsel heen, dat is zijn vlees, en wij een grote Priester over het huis van God hebben, laten wij naderen met een waarachtig hart, in volle zekerheid van het geloof, de harten door besprenkeling gezuiverd van het kwaad geweten en het lichaam gewassen met rein water. Laten wij de belijdenis van de hoop onwankelbaar vasthouden (want Hij die beloofd heeft, is getrouw), en laten wij op elkaar achtgeven tot aanwring van liefde en goede werken; en laten wij onze eigen bijeenkomst niet verzuimen, zoals sommigen gewoon zijn, maar elkaar vermanen en dat zoveel te meer naarmate u de dag ziet naderen.'

Hebreeën 10:19-25

12.1. Laten wij...

Dit gedeelte in Hebreeën 10 bevat een viertal vermaningen, die telkens beginnen met de woorden *'laten wij'*:

(1) Laten wij naderen (vs. 22). Wij zien hier duidelijk het contrast met het jodendom, waarin de weg tot het heiligdom nog niet bekend gemaakt was. Er is nu een nieuwe en levende weg door Jezus ingewijd door het voorhangsel heen, dat is Zijn vlees (vs. 20). Het jodendom kende een uiterlijke besprenkeling en de reiniging van het lichaam. Het was een *rituele* godsdienst. Christenen mogen echter naderen in volle zekerheid van het geloof (vgl. 6:11), zonder vrees, met een waarachtig hart. Wij zijn innerlijk gereinigd door het bloed van Christus en de wassing met water door het Woord. Dat is de ware priesterwijding, de principiële reiniging die ons in staat stelt priesterdienst te verrichten in Gods nabijheid.

(2) Laten wij de belijdenis van de hoop vasthouden (vs. 23). De Joodse christenen liepen door de vervolgingen gevaar de christelijke belijdenis prijs te geven en terug te keren naar het jodendom. Vandaar de oproep het getuigenis aangaande Jezus Christus onwankelbaar vast te houden.

(3) Laten wij op elkaar acht geven (vs. 24). Dit is niet letten op elkaar in wettische zin, om te zien waar wij falen. De vermaning is positief bedoeld, en wel tot aanvuring van liefde en goede werken. In de verzen 22-24 vinden wij de bekende trits *geloof, hoop en liefde*.

(4) Laten wij onze *eigen* bijeenkomst niet verzuimen (vs. 25). Hier gaat het dus niet om het samenkomen als Israëlieten, maar om het samenzijn als *Christusgelovigen*. In de christelijke bijeenkomst luistert men naar het Woord des Heren, viert men het Avondmaal des Heren, en verheft men het hart in gebed en aanbidding tot de Here. In deze dingen moeten wij volharden.

12.2. Priesters, altaar en tempel

Wanneer wij over dit gedeelte nadenken, en wel speciaal over het thema van het ingaan in het heiligdom, moeten wij beklemtonen dat het ingaan in het heiligdom niet beperkt is tot de uren waarin gelovigen bijeenkomen in de naam van de Heer. Christenen hebben te allen tijde het voorrecht te mogen naderen in Gods heilige tegenwoordigheid. Toch is het waar dat wij dit voorrecht bij uitstek genieten wanneer wij als gelovigen samenkomen in de naam van de Heer. De gebruikte termen in dit gedeelte en in de hele brief (priesters, altaar, heiligdom) wijzen eveneens in die richting. Het gaat hier om collectieve zaken die in verband kunnen worden gebracht met het samenkomen van de Gemeente.

Het is een bekende beeldspraak die wij hier vinden. De Gemeente wordt ook elders vergeleken met een *tempel* (1 Kor. 3:16; 2 Kor. 6:16; Ef. 2:20-22; 1 Petr. 2:5). De gelovigen worden ook gezien als vergaderd rondom het *altaar* (vgl. 13:10, 15). Volgens 1 Korintiërs 10 is de

nieuwtestamentische tafel van de Heer de rechtstreekse tegenhanger van het oudtestamentische brandofferaltaar. Verder worden de gelovigen ook gezien als *priesters* (vgl. 1 Petr. 2:5,9; Openb. 1:6).

Hier in Hebreeën worden wij niet rechtstreeks als priesters aangesproken, omdat alle aandacht valt op Christus Zelf als de *grote* Priester over het huis van God (vs. 21). Wij worden echter wel ertoe aangespoord in te gaan in het heiligdom – en dat was in het Oude Testament het exclusieve voorrecht van de priesters.

Dagelijks betrad de priester het heiligdom, dat wil zeggen het heilige, om de zeven lampen van de kandelaar te verzorgen en reukwerk op het reukofferaltaar te ontsteken. Eenmaal per week moest hij ook de twaalf toonbroden vervangen. De dienstdoende priester was alléén als hij het heiligdom binnenging. Dat wijst op het *persoonlijke* element in de eredienst: onze eigen geestelijke toestand bepaalt mede of wij werkelijk ingaan in Gods heiligdom. De handelingen van de priester daarbinnen stonden echter niet op zichzelf, maar waren verbonden met een samenkomst buiten op het tempelplein. Want het volk stond bij het brandofferaltaar en keek hoe het dagelijkse offer werd gebracht, terwijl de tempelkoren zongen en musiceerden. Een mooi voorbeeld daarvan vinden wij in Lucas 1, waar Zacharias in de tempel was om te reukofferen en de hele volksmassa buiten in gebed was (vgl. ook Hand. 3:1).

Dit geeft dus zeker aanleiding het ingaan in het heiligdom in Hebreeën 10 in verband te brengen met het samenkomen als Gods gemeente, met name met de samenkomst tot *aanbidding* en de daarmee verbonden viering van het Avondmaal.

12.3. De nieuwe en levende weg

Het gedeelte begint met het woordje 'daar', dat teruggrijpt op wat is betoogd over Christus als de grote Priester en het betere Offer en over Zijn ingaan in het ware, hemelse heiligdom. Het volbrachte werk van Christus geeft ons, die daardoor eens voor altijd gehei-

ligd zijn, volle vrijmoedigheid om te naderen in Gods tegenwoordigheid. De nieuwe en levende weg is de met bloed besprenkelde weg die Christus voor ons heeft gebaad in Gods tegenwoordigheid. Op grond van Zijn volbrachte werk en Zijn volmaakte offer hebben wij als 'priesters' vrije toegang in het heiligdom.

Dit tekent het grote contrast met de situatie onder het Oude Verbond, waarin de vergeving slechts tijdelijk was en de offers telkens moesten worden herhaald. Wij hoeven niet zoals het volk Israël buiten te blijven staan, maar mogen vrij naar binnen gaan. De christelijke positie is volgens Hebrëen 10 het werk van de drie-e God, want het offer van *Christus* (vs. 5vv.) was in volkomen overeenstemming met de wil van *God*, die ons apart wilde stellen als een heilig priesterdom (vs. 10). En de *Geest* past deze dingen toe op ons hart en getuigt van de nieuwe positie die ons deel is (vs. 15).

12.4. Vrijmoedigheid om in te gaan

Het woord 'vrijmoedigheid' bevestigt ook het grote contrast met de vroegere situatie. In de evangeliën wordt het gebruikt ten aanzien van Christus Zelf (Marc. 8:32; Joh. 7:26), maar vanaf de Pinksterdag hebben de discipelen eveneens met vrijmoedigheid gesproken (Hand. 2:29; 4:13, 31). Dat was dus pas ná de uitstorting van de Heilige Geest, en dat laat zien dat onze vrijmoedigheid gebaseerd is op twee belangrijke heilsfeiten: het offer van Christus én de uitstorting van de Geest. Het is de Geest die gezag heeft en die leiding geeft in de tempel van de Heer, in de samenkomsten van de gelovigen. In onderworpenheid aan Zijn wil schenkt Hij ons de nodige vrijmoedigheid. Dat verleent een bijzondere glans aan de onderlinge bijeenkomst en het ingaan in het heiligdom.

In het Nieuwe Testament wordt dit woord op drie manieren gebruikt: vrijmoedigheid tegenover God, vrijmoedigheid tegenover elkaar, en vrijmoedigheid in onze houding tegenover de wereld. De oorspronkelijke betekenis van het Griekse woord was dat

iemand alles kon zeggen: *alles-spreken*. Toch zou het verkeerd zijn de zin ervan te beperken tot het hardop spreken, het hoorbaar deelnemen aan de samenkomsten door het uitspreken van een gebed, het opgeven van een lied of het voorlezen van een Schriftgedeelte. Het is belangrijk dat hier staat dat wij vrijmoedigheid hebben *om in te gaan in het heiligdom* (vs. 19).

Het gaat dus om vrijmoedigheid in overdrachtelijke zin, vrijheid om zich te bewegen voor Gods aangezicht in het heiligdom. Dat voorrecht kenden de priesters in de tempel niet. Zij hadden altijd een zekere huivering of zelfs angst voor Gods tegenwoordigheid. De vrijmoedigheid die wij hier vinden, valt in het Oude Testament slechts bij Mozes te bespeuren, die van aangezicht tot aangezicht met God sprak zoals iemand spreekt met zijn vriend (Ex. 33:11; Num. 12:7-8). Hij had vrije toegang tot het heiligdom en verkeerde daar op vertrouwelijke wijze met God. Vrijmoedigheid is echter géén familiariteit; een diep besef van eerbied zal ons als het goed is niet ontbreken.

Het zou overigens een groot misverstand zijn te denken dat het uitoefenen van priesterdienst beperkt is tot het hardop deelnemen aan de onderlinge bijeenkomst. Ook de broeders die hun mond houden en de zusters, die volgens het voorschrift van de apostel dienen te zwijgen in de gemeenten (1 Kor. 14:34), zijn actief als 'priesters' doordat zij in stilte aanbidden en ook doordat zij instemmen met de lofliederen die worden gezongen en de gebeden die worden uitgesproken met hun 'Amen' bekrachtigen. Het gaat om het werkelijk *naderen* tot God, het verschijnen in Zijn tegenwoordigheid in geest en waarheid.

Zoals gezegd hadden de priesters in het Oude Testament slechts zeer beperkte mogelijkheden om het heiligdom te betreden. De priesters konden tweemaal per dag, bij het brengen van het dagelijks morgen- en avondoffer, het heilige binnengaan. Het heilige der heiligen mocht slechts eenmaal per jaar door de hogepriester worden betreden, en wel tijdens de Grote Verzoending. Volgens de joodse traditie moest de hogepriester dan zo snel mogelijk weer

naar buiten komen om het volk niet in twijfel te laten over zijn welstand. Dit is wel enigszins begrijpelijk tegen de achtergrond van Leviticus 10, waar wordt verhaald hoe Nadab en Abihu stierven voor het aangezicht des Heren toen zij met vreemd vuur wilden reukofferen (vgl. ook Luc. 1:21). Volgens sommigen dienden de belletjes aan de zoom van het kleed van de hogepriester ook ertoe te laten horen dat hij nog leefde en nog dienst deed in het heiligdom. Daartegenover hebben wij als christenen onbeperkte mogelijkheden om in te gaan in het heiligdom: op ieder moment van de dag, en zonder enige begrenzing qua tijdsduur.

12.5. Onze dienst in het heiligdom

Christenen hebben volle vrijmoedigheid om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus (vs. 19). En wij worden daartoe ook opgeroepen: '(...) *laten* wij naderen' (vs. 22). Maar wat *doen* wij dan in het heiligdom? Dat wordt nu juist niet beschreven in Hebreeën 10. Het wordt wel aangeduid in Hebreeën 13:15, waar sprake is van het voortdurend brengen van een lofoffer (lett. 'het opofferen van een slachtoffer van lof').

In ieder geval is dit een ándere priesterdienst dan die wij vinden in Hebreeën 4, waar soortgelijke bewoordingen worden gebruikt ten aanzien van het vrijmoedig naderen tot God. Daar gaat het duidelijk om de dienst van *voorbede*, om het (ook gezamenlijk) uitspreken van onze noden, moeiten en zorgen: '*Laten wij dus met vrijmoedigheid naderen tot de troon van de genade, opdat wij barmhartigheid ontvangen en genade vinden tot hulp op de juiste tijd*' (Hebr. 4:16). Zie in dit verband ook hoofdstuk 6 van dit boek.

12.6. De genadetroon

De 'troon van de genade' herinnert aan het met bloed besprenkelde verzoendeksel op de ark van het verbond (vgl. Hebr. 9:5; Rom. 3:25). Deze bevond zich in het heilige der heiligen, in de

directe tegenwoordigheid van God. Christus is met Zijn eigen bloed eens voor altijd ingegaan in de hemel zelf, in het binnenste heiligdom. Zijn bloed spreekt tot in eeuwigheid van het verzoeningswerk dat Hij heeft volbracht, en dat door God is aangenomen.

Het heiligdom staat nu open voor allen die Hem toebehoren en die door Hem tot priesters zijn gemaakt voor Zijn God en Vader. De troon is een *genadetroon* voor ons, die met vrijmoedigheid mogen naderen met het reukwerk van onze gebeden (vgl. Ps. 141:2; Openb. 5:8; 8:3-4). Het reukwerk spreekt echter in de eerste plaats van Christus' persoonlijke heerlijkheden, want in Openbaring 8 wordt het onderscheiden van de gebeden van de heiligen. Het reukwerk is daar het middel dat *kracht* verleent aan de gebeden. Onze gebeden komen voor Gods aangezicht in de kracht en de welaangenaamheid van Christus; dat is wat ons zwakke gebed zo waardevol maakt (vgl. ook Rom. 8:26).

12.7. Christus, de grote Priester over het huis van God

Terwijl het in Hebreeën 4 om de dienst van voorbede gaat, gaat het in Hebreeën 10 met name om de eredienst, onze aanbidding, onze priesterlijke bediening in het heiligdom. Inderdaad wordt in deze brief het woord 'priester' voor Christus Zelf gereserveerd, maar er wordt toch ook vaak gezinspeeld op onze priesterlijke taken en voorrechten. Door Hem kunnen wij namelijk tot God naderen (7:25). Christus is de grote Priester, de Hogepriester over het huis van God (10:21). Maar als er een Hogepriester is, is er *ook* een priesterlijk huis (vgl. 3:6), een priesterlijke familie die met deze grote Priester verbonden is en dienst doet in het heiligdom.

In deze brief wordt dus niet afzonderlijk over ónze taken en voorrechten gesproken, maar worden wij steeds in Hem gezien. *Christus* staat op de voorgrond, en wij zijn in Hem begrepen. Hij is de grote Priester, die Zijn bloed in het heiligdom heeft gebracht (10:19-21).

Hij is ook Degene die de lofzang aanheft te midden van Zijn broeders, de Zanger in het midden van de Gemeente (2:12). Hij is de Bedienaar (Gr. *leitourgos*, vgl. ons woord liturg) van het heiligdom en van de ware tabernakel (8:2).

Kunnen wij eredienst verrichten in het heiligdom? Ja, maar dat is slechts in verbinding met Hem, de Bedienaar van die heilige plaats. Kunnen wij zingen in Gods tegenwoordigheid? Ja, maar het is slechts in navolging van de grote Koorleider, die de lofzang aanheft te midden van Zijn verlore volk. Mogen wij als priesterzonen naderen met een waarachtig hart, in volle zekerheid van het geloof, de harten door besprenkeling gezuiverd van het kwaad geweten en het lichaam gewassen met rein water (10:22)? Ja, maar dat is slechts door onze verbondenheid met de ware Aäron, de grote Priester over het huis van God (vgl. Lev. 8).

12.8. Het reukofferaltaar

De typologie van de tabernakel toont de diverse aspecten van onze priesterdienst. De dienst in het heiligdom omvat méér dan de altaardienst die in Hebrëeën 13:15 wordt genoemd. Daar gaat het om looffers, dankoffers of vredeoffers die op het brandofferaltaar in de voorhof werden gebracht. Dat spreekt van onze dienst op aarde aan de Tafel van de Heer. Wat wij daar doen – ons zingen en bidden, het verkondigen van de dood van de Heer – is een openbaar getuigenis in deze wereld en tegenover de machten in de hemelse gewesten.

Maar wat de wereld *niet* kan zien, is dat wij tevens mogen ingaan in het heiligdom met het welriekend reukwerk van onze aanbidding, om dat te ontsteken op het gouden altaar voor Gods troon (vgl. Openb. 8:3; 9:13). Het reukofferen in het heiligdom vond plaats in samenhang met het bereiden van het dagelijks morgen- en avondoffer op het koperen altaar bij de ingang van de tent der samenkomst. De priester ging als het ware in de kracht van het brandoffer met zijn handen vol reukwerk het heiligdom binnen.

Zo naderen wij in de kracht van Christus' offer met de welaangenaamheid en de heerlijkheid van *Zijn* Persoon om die als heilig reukwerk aan God aan te bieden.

12.9. De kandelaar

Verbonden met de reukofferdienst in het heilige was de verzorging van de zevenarmige kandelaar. Terwijl het reukwerk omhoog steeg, werden elke morgen de lampen in orde gemaakt, en in de avondschemering werden ze weer aangestoken (Ex. 30:7-8). Het licht van de zeven lampen viel op de *voorzijde* van de kandelaar (Num. 8:2), en het verlichtte ook het heiligdom zelf en de overige voorwerpen die zich daar bevonden.

Het heiligdom is de plaats waar wij door de werking van de Heilige Geest – daarvan spreekt de olie in de lampen – licht mogen werpen op de dingen van de hemel (het gaat hier dus *niet* om licht in de wereld, zoals bij de gouden kandelaars in Openbaring 1). Het licht valt allereerst op de veelkleurige heerlijkheid van Christus Zelf (de kandelaar toont ons Hem als de Levensvorst), maar vervolgens ook op onze eigen hemelse positie. Want het licht viel ook op de tafel met de toonbroden, die tegenover de kandelaar was geplaatst (Ex. 40:24).

12.10. De tafel der toonbroden

Welnu, deze tafel met daarop twaalf toonbroden, bedekt met zuivere wierook, spreekt van wat de Gemeente is voor Gods aangezicht. Zij toont de plaats van zegen die het hele volk van God, geschraagd door Christus en aangenaam gemaakt in Hem, inneemt in het hemelse heiligdom. De broden moesten wekelijks worden verwisseld, en wel op de sabbatdag. Zij waren bestemd voor Aäron en zijn zonen, die ze op een heilige plaats moesten eten (Lev. 24:5vv.). Dat wat wij in Christus geworden zijn en waartoe God ons bestemd heeft in Zijn raad, is ons geestelijk voedsel.

De priesterlijke taken illustreren de grote voorrechten die wij als nieuwtestamentische priesters, als aanbidders in geest en waarheid bezitten. Wij mogen door Christus met onze aanbidding tot God naderen, voor Zijn aangezicht verkeren in het licht, genieten van de gemeenschap met Hem in het hemelse heiligdom.

Uiteraard is dit niet beperkt tot één soort samenkomst, zoals de bidstond (Hebr. 4) of de eredienst, de samenkomst tot aanbidding (Hebr. 10). Deze voorrechten gelden ook wanneer wij samenkomen rondom Gods Woord. Dan bevinden wij ons ook in het heiligdom, evenals Mozes in de tent der samenkomst luisterde naar Gods stem, die tot hem sprak van boven het verzoendeksel (Ex. 25:22; Num. 7:89). Laten wij zo met vrijmoedigheid naderen in Gods tegenwoordigheid en ingaan in Zijn heiligdom.

13. De aanbidding van het Lam

'En ik zag in het midden van de troon en van de vier levende wezens en in het midden van de oudsten een Lam staan als geslacht (...). Het Lam dat geslacht is, is waard te ontvangen de kracht en rijkdom en wijsheid en sterkte en eer en heerlijkheid en lof.'

Openbaring 5:6,12

13.1. Waar is het lam?

De vraag van Isaak aan zijn vader Abraham: '(...) maar waar is het lam ten brandoffer' (Gen. 22:7), resoneert eigenlijk in het hele Oude Testament. De wet kon met de slachtoffers die men voortdurend elk jaar offerde, de priesters en offeraars nooit volmaken. De zonden werden juist erdoor in herinnering gebracht. Het was ook onmogelijk dat het bloed van stieren en bokken zonden zou wegnemen. De offeranden wezen heen naar het volmaakte Offer, dat eens voor altijd is gebracht en dat de aanbidders voor altijd heeft volmaakt (Hebr. 10:1-14).

Het antwoord op deze prangende vraag is pas in het Nieuwe Testament gegeven, en wel toen Johannes de Doper Jezus naar zich toe zag komen en hij de woorden riep: '*Zie, het Lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt*' (Joh. 1:29). Christus is het Lam van God en de Verzoener van onze zonden. Hij is niet slechts *een* Lam, maar Hij is *het* Lam. Hij heeft een uniek werk volbracht op het kruis van Golgota, een werk dat nooit meer herhaald hoeft te worden. Degenen die door Hem tot God naderen, zijn eens voor altijd verzoend en voor eeuwig gereinigd en geheiligd. Dat is het onderwijs van de brief aan de Hebreeën.

Christus is het *ware* Offerlam, en Hij is gekomen in de volheid van de tijd (Gal. 4:4), op de tijd die door God tevoren was bepaald en die om zo te zeggen het centrum en het hoogtepunt van de wereldgeschiedenis is. Alle honderdduizenden lammeren die onder het Oude Verbond waren geofferd, waarvan het bloed slechts tijdelijk de zonden kon bedekken, wezen heen naar dit Lam: het Lam van Góð. Johannes keek vol bewondering naar Hem op en hierdoor maakte hij om zo te zeggen een begin met de *aanbidding* van het Lam, met de *eredienst* rondom het Lam – die nu in de Gemeente al bijna tweeduizend jaar lang plaatsvindt en bovendien tot in alle eeuwigheid zal worden voortgezet in de hemel (Openb. 5:6vv.).

Zoals gezegd, heeft Johannes de aandacht van de mensen en van zijn eigen discipelen niet op zichzelf maar op *Christus* willen vestigen. Vandaar de oproep: Zie op Hem! Zie, het Lam van God! Die oproep is nog steeds van kracht. Wij moeten zien op Jezus, en op Jezus alleen. Wij moeten Hem aanschouwen en beschouwen, terwijl wij van alle andere dingen afzien en het oog uitsluitend op Hem gericht houden (vgl. Hebr. 3:1; 12:2-3). Bij Hem alleen is er redding. Bij Hem is er verlossing en vergeving van zonden, vrijspraak en rechtvaardiging. Bij Hem is er bevrijding van de macht van de zonde en eeuwig leven te vinden.

Wij moeten dus (1) *als verloren zondaars* op Hem zien om gered te worden, om leven en heil in Hem te vinden. Maar wij moeten (2) *als verlost* op Hem blijven zien en Hem volgen en dienen, zoals de eerste discipelen dat ook deden (Joh. 1:35vv.). Wij mogen Hem niet uit het oog verliezen. *Hij* moet ons hart en leven vullen. Maar er is nog iets: zowel Zijn *Persoon* als Zijn *werk* zijn van het grootste belang voor ons. De gedachte van het zien op Zijn heerlijke Persóón vinden wij speciaal in Johannes 1:36, waar Johannes de uitroep ‘Zie, het Lam van God’ herhaalt; terwijl het in Johannes 1:29 meer gaat om de verlossing die er is in Zijn bloed, het wérk dat Hij heeft volbracht. Hij is immers het Lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt.

13.2. Jezus in het midden

Er zijn drie plaatsen in de geschriften van Johannes, waar wij de Heer Jezus in het midden zien en Hij onze aandacht trekt:

- (a) in Zijn diepe vernedering op aarde was Hij het middelpunt van de boosdoeners die met Hem waren gekruisigd (Joh. 19:18);
- (b) als de opgestane Heer is Hij het middelpunt van de verlostten, die de vrucht zijn van Zijn lijden, van de arbeid van Zijn ziel (Joh. 20:19);
- (c) als de verheerlijkte Heer in de hemel is Hij het middelpunt van Gods troon, van de heiligen, van de engelen en van de hele schepping (Openb. 5:6vv.).

De Heer Jezus staat continu in het centrum van de aandacht. Hij is steeds het middelpunt, zowel in Zijn vernedering als in Zijn verhoging. Zijn verhoging en verheerlijking kunnen wij zien als Gods *antwoord* op Zijn diepe vernedering tot in de dood van het kruis. Het is het *loon* op Zijn lijden.

Hoewel de Heer Zich tijdens Zijn leven op aarde vaak op de achtergrond hield en probeerde verborgen te blijven, was Hij ook toen vele malen het middelpunt: van de leraars in de tempel, van de discipelen, van de menigten die Hem omringden, en van de Joden die Hem niet aannamen. Maar op de heuvel Golgota was Hij op bijzondere wijze het middelpunt van smaad en hoon. Als de Verachte hing Hij te midden van twee misdadigers, die met Hem waren gekruisigd. Wat moet het voor Hem zijn geweest de aandacht van de omstanders op Zich gericht te zien: 'Zij kijken toe, zij zien met leedvermaak naar Mij' (Ps. 22:18). Daar hing Hij te midden van de kruiselingen, die Hem bespotten; te midden van het kleine groepje volgelingen dat bij het kruis was blijven staan en dat Hem trouw bleef; te midden van de omstanders en de voorbijgangers, die Hem lasterden en niet het minste begrip voor Zijn lijden toonden. Niemand gaf een teken van medelijden, niemand troostte Hem.

Bovendien werd Hij daar op het kruis de *Zondendrager*. Zijn eenzaamheid en lijden werd nog bovenmate verzwaard doordat

God Zélf het aangezicht voor Hem verborg en Hem verliet, toen Hij voor ons tot zonde werd gemaakt en onze zonden op Zich nam. Zo hing Hij daar als het middelpunt van smaad en lijden – een lijden niet alleen van de kant van de mensen, maar óók van de kant van God. Zó moest het gaan en zó moeten wij onze blik op Hem richten. Door een blik op het kruis is er leven en heil. Hij hing daar in onze plaats, om ons te verlossen. Ieder die in het geloof op Hem ziet en Hem aanneemt als Heiland en Heer, is voor eeuwig behouden en vrij van het oordeel dat Christus voor ons droeg als het Lam van God. In feite trekt Hijzelf op die wijze onze blikken tot Zich als de Gekruisigde, die gestorven is opdat wij voor eeuwig zouden leven: ‘En als Ik van de aarde ben verhoogd, *zal Ik allen tot Mijzelf trekken*. Dit nu zei Hij om aan te duiden wat voor een dood Hij zou sterven’ (Joh. 12:32-33).

Juist als het middelpunt van het diepste lijden is Hij het middelpunt van zegen voor ons geworden, het aantrekkingspunt voor ons geloof en voor de hulde die wij Hem dankbaar mogen brengen. Hij, die het centrum is van de liefde van de Vader, is als de Mensenzoon verhoogd op het hout, en zo het centrum van aantrekkingskracht voor een zondig mensengeslacht geworden. Maar ook voor Zijn *verlosten* blijft Christus het middelpunt. Nadat wij ons als schuldige zondaars tot Hem aangetrokken voelden en tot Hem de toevlucht namen, wil Hij ons als de Zijnen rondom Zich vergaderen. Hij is het ware middelpunt van ons samenkomen als gelovigen en Hij wil ook daar de aandacht tot Zich trekken. Dat maakt Johannes 20:19 ons duidelijk. De wereld heeft Hem buitengeworpen. Het laatste dat de wereld van Hem heeft gezien, was een kruis en een graf. Maar Zijn *discipelen* leerden Hem als de Opgestane kennen en in hun midden werd Hij gediend en geëerd. Dat is nog steeds zo, en te midden van de Zijnen is Hij het centrum van *zegen*. Hij noemt ons Zijn broeders en Hij geeft ons vrede en vreugde. Hij toont ons Zijn handen en Zijn zijde. Als de opgestane Heer nodigt Hij ons telkens weer uit om bij de tekenen van Zijn lijden en sterven aan Hem te denken als Degene die voor ons in de dood is gegaan en het verlossingswerk heeft volbracht. Daar is Hij echter ook het middelpunt van *autoriteit*: wij erkennen Hem als

onze Heer, die ons vanuit Zijn tegenwoordigheid uitzendt met een opdracht (vgl. Joh. 20:17-21).

In Psalm 22, waaruit ik al eerder citeerde, vinden wij dezelfde gedachte. Nadat Christus éérs het middelpunt van smaad en hoon is geweest in een vijandige wereld, is Hij vervolgens als de Opgestane het middelpunt van heil en zegen te midden van de verlostten: 'Verlos Mij uit de muil van de leeuw, en van de horens der woudossen. Gij hebt Mij geantwoord! Ik zal Uw naam aan Mijn broeders verkondigen, *in het midden der gemeente zal Ik U lofzingen*' (vs. 22-23). Nu Hij in Zijn opstanding uit de doden het antwoord op Zijn lijden heeft ontvangen, mogen wij met Hem een blijde lofzang aanheffen. Wij stemmen in met het lied van de verlossing, dat Hij als de ware Koorleider aanheft (vgl. Hebr. 2:12). Zo is Hij het middelpunt van onze aanbiddingsdiensten en van de overige samenkomsten waarbij wij tot Zijn naam vergaderd mogen zijn (Matt. 18:20). Het is een kostbare belofte: 'Daar ben Ik in hun midden.' Jezus in het midden: in het midden van Zijn broeders, in het midden van Zijn verlostten, in het midden van Zijn discipelen. Laten wij aan onze roeping beantwoorden en Zijn rechten erkennen, en dat in tegenstelling tot deze wereld die Hem juist uit haar midden heeft uitgebannen!

13.3. Het Lam in het midden van de troon

Er komt echter een tijd waarin ook dat zal veranderen. Dan zal Christus overeenkomstig het visioen van Openbaring 5 als het middelpunt van de hele schepping worden gezien en geëerd. Dit behoort ook tot het loon dat Hij zal ontvangen op Zijn lijden. Hij heeft niet alleen een recht verworven op de Gemeente, die Hem nu al zegenend in haar midden heeft, maar tevens op de hele schepping. Hij heeft niet alleen de schat in de akker gekocht, die grote waarde voor Hem heeft in deze wereld. Maar Hij heeft ook de akker zélf gekocht, een beeld van de wereld als het terrein waarin Hij werkzaam is als de Zaaier van het Woord (Matt. 13:38,44). Hij heeft zelfs op naambelijders en ongelovigen een eigendomsrecht

verworven; en op alle dingen, de geschapen werkelijkheid die ons omringt en die Hij zal verlossen, verzoenen en vernieuwen.

En zo zal straks de tijd aanbreken van de herstelling van alle dingen, waarin alle knie zich voor Hem zal buigen en alle tong Hem als Heer zal belijden. Dan zal alles in de juiste verhouding tot Hem, als het ware centrum van Gods wegen, komen te staan. Openbaring 5 tekent ons Christus in dit karakter. Johannes ziet Hem daar in het midden van de troon, als het middelpunt van Gods regeringsmacht. De leeuw uit de stam van Juda, die het Lam geworden is, bezit het recht en de waardigheid om de wereld voor God op te eisen, en dit doet Hij door middel van de oordelen die Hij vanaf Openbaring 6 gaat uitoefenen.

Reeds in Openbaring 1 tot 3 zien wij Christus als Rechter, daar te midden van de zeven gouden kandelaars, die een beeld vormen van de christenheid in haar verantwoordelijkheid, de Gemeente als lichtdraagster hier op aarde. Dáármee begint het oordeel, dus bij Gods eigen huis, zoals Petrus zegt (1 Petr. 4:17). En daarop volgt na de troonvisioenen van Openbaring 4 en 5 de uitoefening van het oordeel over de wereld. Deze rechterlijke activiteit voert Christus vanuit de troon in de hemel uit, totdat in Openbaring 19 de hemel zich opent en Hij persoonlijk verschijnt om de heerschappij te aanvaarden en Gods Koninkrijk definitief op aarde te vestigen. Steeds is Christus dus het middelpunt van Gods regeringswegen, zowel ten aanzien van de ontrouwe en falende Gemeente als ten aanzien van de wereld die Hem eens heeft uitgeworpen.

Maar in Openbaring 5 tekent Johannes de Rechter als een Lam, staande als geslacht, want het is juist door het offer van Zijn leven dat Hij onvervreembare rechten heeft verworven op allen die de troon omringen, ja, op de hele schepping die hier wordt gezien in verbinding met de troon. De troon, en te midden daarvan het Lam, staat in het centrum van de steeds wijder wordende kringen van schepselen die God en het Lam hulde bewijzen. Ook hier staat Jezus dus in het midden, eerst van de troon zelf en van de vier levende wezens, die ten nauwste met de troon verbonden zijn

(zij symboliseren resp. de kracht, de standvastigheid, de wijsheid en de snelheid van Gods regering, en kunnen worden opgevat als de vertegenwoordigers van de engelenmachten die deze regering ten uitvoer brengen).

Maar onmiddellijk daarop volgt de kring van de vierentwintig oudsten, die vóór het Lam neervallen en Hem het nieuwe lied toezingen. De verlost en verheerlijkte heiligen, die hier op aarde al voor Hem hadden geknield en Hem als het ware middelpunt van hun eredienst hadden erkend, zullen na hun opname in de hemel hiermee doorgaan. Laten wij het niet vergeten: het Lam *blijft* het middelpunt! Verder zien wij dan nog een ontelbare engelenschaar rondom de troon, die het Lam huldigt als Degene die waard is te ontvangen de kracht en rijkdom en wijsheid en sterkte en eer en heerlijkheid en lof. En de laatste en wijdste cirkel wordt gevormd door elk schepsel in de hemel en op de aarde en onder de aarde en op de zee, en alles wat daarin is, met andere woorden: de hele schepping. Het Lam ontvangt de universele eer die Hem toekomt – wat nog niet wil zeggen dat allen ook delen in het heil dat Hij heeft aangebracht, maar wel dat alle knie zich voor Hem zal moeten buigen en Hem zal erkennen als het middelpunt van heerlijkheid en eer.

Kleine bibliotheek van boeken bij de Bijbel

Oude Testament

In het Begin

Een overzicht van Genesis 1 tot 11

ISBN 90 70926 27 X. Paperback 64 pagina's.

De Bron bij Berseba

Putten uit de bron van de eed

ISBN 90 70926 21 0. Brochure 20 pagina's.

Ontmoetingen bij de Bron

Bronnen in de boeken van Mozes en hun betekenis

ISBN 90 70926 14 8. Paperback 96 pagina's.

ISBN 90 70926 15 6. Gebonden editie 96 pagina's.

Lichtende Sterren

Lessen uit het leven van de aartsvaders

ISBN 90 70926 20 2. Paperback 56 pagina's.

ISBN 90 70926 39 3. Gebonden editie 64 pagina's.

Bethel, Huis van Jakobs God

Reiservaringen van Jakob op weg naar Bethel

ISBN 90 70926 34 2. Gebonden editie 102 pagina's.

Jakobs laatste woorden

De zegenspreuken van Jakob voor zijn zonen en voor de twaalf stammen

ISBN 90 70926 33 4. Gebonden editie 96 pagina's.

Op Weg naar het Beloofde Land

Pleisterplaatsen voor Pelgrims

ISBN 90 70926 23 7. Paperback 74 pagina's.

Van Aangezicht tot Aangezicht

Voorvallen uit het leven van Mozes, de man Gods

ISBN 90 70926 24 5. Paperback 74 pagina's.

De Reis van de Ark van het Verbond

Van de berg Sinai naar de berg Moria

ISBN 978 90 70926 51 9. Paperback 96 pagina's.

De legerplaats van de heiligen

Studies over het begrip 'de legerplaats' in het Oude en Nieuwe Testament

ISBN 978 90 70926 57 1. Paperback 64 pagina's.

Veilig in de Vrijstad

De betekenis van de vrijsteden in Israël voor de Gemeente van God

ISBN 90 70926 28 8. Paperback 96 pagina's.

ISBN 90 70926 36 9. Gebonden editie 96 pagina's.

Het visioen van de Almachtige

Bijbelstudies over de zegenspreuken van Bileam

ISBN 90 70926 32 6. Paperback 56 pagina's.

ISBN 90 70926 41 5. Gebonden editie 64 pagina's.

Simson, verliezer of winnaar?

Simson als type van Christus

ISBN 90 70926 19 9. Paperback 56 pagina's.

Het gebed om regen, en andere gebeden van de profeet Elia

Bijbelstudies over 1 Koningen 17 tot 19

ISBN 90 70926 00 8. Genaaide paperback 64 pagina's.

Elia en Elisa, twee profeten op pad

Bijbelstudies over de hemelvaart van Elia en de roeping en taak van Elisa

ISBN 90 70926 37 7. Paperback 36 pagina's.

De genezing van Naäman

Bijbelstudies over 2 Koningen 5

ISBN 90 70926 38 5. Paperback 40 pagina's.

Twaalf wonderen door de profeet Elisa

Bijbelstudies over 2 Koningen 2 tot 13

ISBN 90 70926 42 3. Gebonden editie 120 pagina's.

Nieuwe Testament

Abba, Vader

Meditaties over de rijkdommen van Gods Vadernaam

ISBN 90 70926 12 1. Paperback 77 pagina's.

ISBN 90 70926 43 1. Gebonden editie 96 pagina's.

Van zondaar tot zoon

Een studie over het werk van de God van alle genade (Lucas 15)

ISBN 978 90 70926 67 0. Paperback 64 pagina's.

Johannes, de geliefde discipel

Zoals wij hem vinden in het evangelie naar Johannes

ISBN 90 70926 26 1. Paperback 44 pagina's.

De Grootheid van onze Heer Jezus Christus

Als Koning, Profeet, Priester, Herder en Heiland

ISBN 90 70926 25 3. Paperback 44 pagina's.

Gods Heilsplan

Van eeuwigheid tot eeuwigheid

ISBN 90 70926 29 6. Paperback 48 pagina's.

Christus, de Wijsheid van God

Een overdenking van 1 Korintiërs 2

ISBN 90 70926 30 X. Paperback 48 pagina's.

Wie heeft jullie betoverd?

Bijbelstudies bij Galaten

ISBN 90 70926 44 X. Paperback 80 pagina's.

De drie principes van een opwekking

Geestelijk ontwaken, nieuw leven, een wandel in het licht

ISBN 90 70926 40 7. Brochure 16 pagina's.

Zalig!!

Over de "zaligsprekingen" in het boek Openbaring

ISBN 90 70926 17 2. Paperback 32 pagina's.

Beloften voor overwinnaars

Veertien beloften van Christus in Openbaring 2 en 3

ISBN 90 70926 16 4. Paperback 60 pagina's.

Diverse onderwerpen

Aan mijn moslimvrienden

Over de boodschap van de Bijbel

ISBN 978 90 70926 70 0. Paperback 56 pagina's.

De Maaltijd van de Heer

Het Avondmaal in Bijbels perspectief

ISBN 90 70926 18 0. Paperback 70 pagina's.

Onnaspeurlijke rijkdom

Bijbelstudies over het Paradijs van God

ISBN 90 70926 22 9. Paperback 44 pagina's.

Het herwonnen Paradijs

Bijbelstudies over de Hof van Eden en het Paradijs van God

ISBN 90 70926 35 0. Gebonden editie 48 pagina's.

Strijd de goede strijd van het geloof

Een plaatsbepaling in de geestelijke strijd

ISBN 90 70926 13 X. Paperback 96 pagina's.

ISBN 90 70926 97 0. Gebonden editie 96 pagina's.

Tongen, talen en tekenen

Toetsing van charismatische claims

ISBN 90 70926 31 8. Paperback 48 pagina's.

Overgebleven brokken

Verzamelde bijbelstudies

ISBN 90 70926 45 8. Genaaide paperback 208 pagina's.

Brochurereeks 'Bestudeert de Schriften'

1. In het begin was het Woord

Vijf bijbelstudies over de Wijsheid van God en het Woord van God

ISBN 90 70926 46 6. Brochure 32 pagina's.

2. De kronen van de christen

Een studie over de kronen of beloningen volgens het Nieuwe Testament

ISBN 90 70926 47 4. Brochure 32 pagina's.

3. Aspecten van het Koninkrijk van God

Een studie over het Koninkrijk Gods in het heden en in de toekomst

ISBN 90 70926 48 2. Brochure 48 pagina's.

4. De toekomst is dichtbij

Zes meditaties over de christelijke toekomstverwachting

ISBN 90 70926 49 0. Brochure 64 pagina's.

5. Aspecten van het werk van Christus

De betekenis van de oudtestamentische offeranden in het licht van het kruis

ISBN 90 70926 50 4. Brochure 64 pagina's.

6. Het zeventvoudig 'wee!' van Christus over het farizeïsme

Bijbelstudies over Matteüs 23

ISBN 978 90 70926 52 6. Brochure 32 pagina's.

7. Leven in de tussentijd

Jezus volgen en Hem dienen in de tijd van Zijn verwerping

ISBN 978 90 70926 54 0. Brochure 32 pagina's.

8. Groeien in de genade

Voorbeelden van geestelijke groei bij gelovigen uit het Oude Testament

ISBN 978 90 70926 60 1. Brochure 48 pagina's.

Bestellingen s.v.p. richten aan het distributieadres:

Johannes Multimedia,
Postbus 31, 3940 AA Doorn/Nederland.
Telefoon: +31 (0)343 412857
E-mail: johannes.multimedia@solcon.nl
www.johannes-multimedia.nl